

SLOVENSKI JADRAN

LETNO IV. ŠTEV. 4

Koper, petek 21. januarja 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Po volitvah v SZDL

Nedeljske volitve v osnovnih organizacijah SZDL, na katerih so člani izbrali nove odbore in izvolili deležne za konferenco SZDL po področju komun na področju sedanjega koprskega okraja, so pokazale značilnosti v delu organizacije, ob katerih se nam zdaj potrebuje malo zadržati. Odveč bi bilo ne vem kako obširno govoriti o volilnih rezultatih, pač pa je prav, da se malo pogovorimo o nekaterih organizacijskih vprašanjih, ki so zlasti stopila v ospredje prav pri pripravah za volitve in na volitvah samih.

Najprej moramo ugotoviti, da je bila organizacijska povezanost starih odborov z članstvom zelo šibka in pomanjkljiva, kar je imelo za posledico predvsem slabo evidenco na sploh in dalje velike zaostanke v plačevanju članarine. Okrajni odbor SZDL je imel do pred volitve po podatkih občinskeh in vaških odborov Zvezze v evidenci vsega nekaj nad 13 tisoč članov na vsem področju okraja, kjer je delovalo 75 osnovnih organizacij. Volitve pa so pokazale, da ta številka niti zdaleč ne odgovarja dejanskemu stanju. Okrepljena dejavnost vseh odborov SZDL, zlasti pa občinskih, je v kratkem času pred volitvami dokazala, da je bila osnovna slabost nedejavnosti odborov po osnovnih organizacijah in občinskih središčih, kajti po zadnjih podatkih je na Koprskem 21.083 članov SZDL, ki so bili vpisani v volilne imenike in tudi vši imeli poravnano članarino za nazaj, to je zaključno z 31. decembrom lani. Na volišču je prišlo 20.210 članov, kar je prav visok odstotek. Sicer je nekaj teh novih članov pripisati novoprisključenim krajem, kot so Škofije, Plavje, Hrvatini, Elerji in drugi ter Gračišče in Črnemu kalu, ki bosta tudi spadala pod bodočo komuno Koper, vendar so vse te številke majhne v primeri z osmimi tisoči, za kolikor je članstvo po zadnjem evidentiranju naraslo. To je dober nauk za nove odbore osnovnih organizacij SZDL in za bodoče komunske, da ne bodo izgubili stika s članstvom. Treba bo na splošno okrepliti dejavnost SZDL in poglobiti njeno družbeno vlogo, ki je doslej prihajala vse premalo do izraza.

Na področju sedanjega koprskega okraja bodo tri komune: Koper, Izola in Piran. H koprski komuni bo spadalo še Gračišče in Crni kal v sedanjem sežanskem okraju. Na podlagi take teritorialne razdelitve so bile izvedene tudi nedeljske volitve v SZDL. Po številu članstva je najmočnejša koprška komuna z 12.772 člani, Izola in Piran pa jih imata skoraj enako število (Izola 4.171 in Piran 4.140).

Na področju bodoče koprske komune je zdaj 53 osnovnih organizacij SZDL, v komuni Izola 15 in Piran 12. To je najnovejše stanje po izvršeni reorganizaciji, kajti mnoge organizacije so se zaradi lažjega dela združile med seboj, ker so uvidele, da bo tako njihovo delo lahko uspešnejše. Sem so všete že tudi osnovne organizacije v novoprisključenih krajih in one na področju Gračišča in Črnega kala. Ne bo odveč, če malo pogledamo, kakšno je stanje prav po novoprisključenih krajih, ker je za nas popolnoma novo, novo je pa tudi za tamkajšnje ljudi, ki se počasi vključujejo v naše družbeno dogajanje. Eden od teh korakov v

novo so zanje prav gotovo nedeljske volitve. Po številu članstva so najmočnejši Hrvatini z 254 člani, od katerih jih samo 9 ni volilo. Sledi jim osnovna organizacija SZDL, ki obsegajo vse štiri Škofije skupaj z Rabujozem in šteje 417 članov, ki so tudi skoraj polnoštevilno volili. Obe osnovni organizaciji imata v novih odborih po devet članov, volili pa sta po tri deležne za komunsko konferenco SZDL. Organizacija v Plavju šteje 102 člana, v Elerjih pa 78, ki so tudi vsi do zadnjega volili. Kajte, da bo prav v teh krajih Socialistično zveza zelo aktivno posegala v življenje prebivalstva in pomagala reševati vse družbene probleme prikučenih vasi.

Novi odbori stojijo tudi pred konkretno nalogo pridobivanja novih članov v organizaciji. Čeprav je v primeri s stanjem, o drugih občinah Slovenije odstotek članov SZDL v odnosu na število volilcev precej višji, nas vendarle to te more zadovoljiti. Izven vrst SZDL je še vedno precej ljudi, poštenih in deločnih, ki vsekakor spadajo v njene vrste. Več je vzrokov in najbolj razščleni so, zakaj taki ljudje stojijo ob strani in se izogibajo politični dejavnosti, mnogokrat pa je temu vzrok prav nepravilni odnos včasnevnih vodilnih tovarišev po osnovnih organizacijah, kruto izterjavljajo članarine in podobno. Neaktivni odbori so množično dopustili, da so bili člani v zaostanku s članarino tudi po dve ali tri leta, potem pa so načinkrat hoteli imeti vso, sicer so članu grozili z izključitvijo in podobno. Pet dinarjev na mesec izgleda malo, toda če se to nabira skozi leta, je pa našemu kmečkemu človeku le težko kar ne-nadoma preboleti cele stotake.

Pri svojem bodočem delu bodo morali novi odbori razviti veliko večjo delavnost, kot pa so jo pokazali stari doslej. S tem nočem reči, da so bili stari zaniči, bili pa so vsekakor premalo aktivni. Premalo so si prizadevali že po vprašanju organizacije, še manj pa za politično aktivizacijo članstva. V tem je pravzaprav bistvo vsega vprašanja: aktivnost članstva v organizaciji bo toliko večja, kolikor bolj uspešno bo ta reševala družbene probleme, s katerimi prihaja v dotik. To je nekakšen začaran krog, kjer si sorazmerno sledijo vzroki in učinki. Zato so v delu organizacije dolžni predvsem najbolj sodelovati vsi državljanji sami, če hočejo, da bodo problemi, ki jih pečejo, tudi uspešno rešeni. Treba se je z vsemi silami boriti za demokratizacijo vsega nitišega družbenega življenja, treba je budno varovati vse pridobitve naše revolucije in zlasti razvijati delavska samoupravljenje v gospodarstvu, kar je predvsem dolžna Socialistična zveza kot najbolj množična organizacija delovnih ljudi naše socialistične domovine. Vse nepravilnosti je treba hrabro iznašati in se boriti za njihovo odstranitev, da homo lahko čimprej dosegli kar najbolj zadovoljivo stanje na vseh področjih družbenega udejstvovanja. Pri tem je treba imeti v vidu, da se lahko vsako stvar načrti rešuje samo z zdrženimi močmi, v resnici množično. Če bo vsak nosamezni član SZDL imel to v mislih in bo vse svoje sile vlagal v politično delo v organizaciji, potem bo ta res močna in bo lahko hitro in učinkovito reševalt vse postavljene probleme.

Koper - pristanišče

Sprehod po svetu

Kot je znano, je francoski ministrski predsednik Mendès France po obisku v Rimu odpotoval načravost v Baden-Baden, kjer se je sestal z nemškim kanclerjem Adenauerjem. Čeprav je bil program vprašani precej obsežen, vse kaže, da je bil glavni namen potovanja francoskega premiera sondiranje terena in pripravljanje državniku tako v Rimu kot v Baden-Badenu na to, da bi sprejeli njegovo zamisel o agenciji za obrzožitev.

Za kaj gre pravzaprav? Ratifikacija pariških sporazumov, ki jo je Mendès France z velikimi težavami dosegel v skupščini, pomeni odobritev sklepov o ponovni oborožitvi Nemčije. Vendar pa Francija ni pripravljena dopustiti, da bi ta oborožitev potekala nekontrolirano. Zato je skušala najti obliko, ki bi ji dopuščala določeno nadzorstvo: agencijo za oborožitev. Po vsemu sodeč pa niso Nemci prav nič razpoloženi glede uresničitve francoskega predloga in tudi razgovori v Baden-Badenu so to samo potrdili. Pri tem je zanimivo, da tudi v Rimu Mendès France ni dobil podpore.

Medtem pa Sovjetska zveza vztrajno nadaljuje s svojimi naporji, da bi onemogočila izvajanje pariških sporazumov. Svojo diplomatsko dejavnost je vnesla iz Francije, kjer po ratifikaciji ni mnogo več kas poskušati, na Zahodno Nemčijo. Ponudila je vzpostavitev diplomatskih odnosov in izmenjavo predstavnosti, nakar naj bi se pogovorili o vprašanju združitve Nemčije in slobodnih volitev. Kakor je ta ponudba vabliva za Nemce, so zavezli do nje zelo rezervirano stališče. Rusi so namreč postavili pogoj: odpovedati se pariškim sporazumom. Zato te ponudbe koncentrirajo kot diplomatske manevre, s katerimi hoče SZ preprečiti oborožitev Nemčije.

V zadnjem času je tudi Turčija pokazala veliko aktivnost na mednarodni pozornici. Ministrski predsednik Menderes se je mudil dalj časa o Iraku, kjer je bila sklenjena med obema državama pogodba o vojaškem zaveznosti. Tako pogodbo želi, po izjavah turških političnih osebnosti, skleniti tudi z Libanonom in Egiptom. Ker pa so te države, kakor tudi Irak, članice Arabske lige, ni razpoloženie, posebno v Egiptu, nič

kaj v prid naporom turškega premierja. Te države so celo obsodile Irak, češ da ruši enotnost arabskih držav.

Oboroženi spopadi v Costarici še vedno trajajo. Posebna komisija jo je poslal na lice mesta Svet organizacije ameriških držav, je zadevo raziskala in obsodila Nicaraguo, da je pomagala organizirati napad na sosednjo Costarico. Vse kaže, da je ta primer zelo podoben guatemalskemu. Vsekako gre za grobo kršitev nedotakljivosti Costarice in vmešavanje v njene notranje zadeve. Oborožene skupine agresorjev so napadle in obstreljevale celo letalo preiskovalne komisije. Po zadnjih vresteh so člani komisije stopili v stik s predsednikom Nikaragove in upajo, da bodo brez večjih težav začeli krvavi požar, ki se je razplamtel na mehjih med obema državama.

Po večkratnih letalskih napadilih na kuomintanska oporišča na Formozu so kitajske čete pred nekaj dnevi zavezale Jik Jang Šan. Otok leži 12 milij severozahodno od otoka Ta Čena. Po daljšem premoru, med katereim so bila v akciji samo letala, so se torej spet spopadli na bojnom polju. Obramba otoka je bila zelo slabia in kuomintangovi so po kratkem odporu klonili in položili orožje.

V višmu nadaljujejo pogajanja o obmejnem prometu med Italijo in Jugoslavijo. Pogajanja potekajo v znaku medsebojnega razumevanja in lepo napredujejo. Ker so se o načelih stvareh v zvezi z malim obmejnem prometom v glavnem sporazumi, pričakujejo, da bodo lahko že čez nekaj dni prešli na reševanje tehničnih vprašanj, ki so s tem v zvezi. Obe delegaciji sta pristali na 10 do 15 kilometrski pas vzdolž celotne italijansko-jugoslovanske meje razen bivše cone B, kjer naj bi bil pas nekoliko širi in obsegal tudi del bujskega okraja.

Predsednik Tito se vrača v domovino

Uradni obisk predsednika Tita azijskim deželam je končan. »Galeb« je dvignil sidro v Rangunu in odpeljal proti Indiji, kjer je tovariš Tito še na neuradnem obisku južni Indiji. Danes se je izkrcal v Madrasu, kjer se bo na kratko udeležil dela konference Vsesindijske kongresne stranke, nato pa bo z vsem spremstvem dipoval preko južnoindijskih držav Madrasa, Andre, Majsara in Travankor Kočina na zahodno obalo. Obiskal bo mesta Madras, Bangalore, Majsura in Kočin, kjer se bo vkrcal spet na »Galeb«, ki bo medtem obplul južni rt Indije. Z njim se bo preko Adena in Sueza vrnil v domovino.

Ves obisk je tudi v Burmi potekel v znamenju največjega prijateljstva in sporazumevanja na vseh področjih gospodarskega in političnega dogajanja, tako v pogledu mednarodnega položaja, kot v pogledu zvezne med obema državama. V nedeljo so bili končani politični razgovori med premierom burmanske vlade U Nujem in predsednikom Titom ter njunimi sodelavci. Zadnji razgovor se je udeležil tudi burmanski zunanjki minister Sao Hkun Hkio, ki je pred tem bil na potovanju v Evropi in se ni mogel udeležiti vseh razgovorov že spočetka.

Predsednik Tito je v spremstvu U Nuja v svojih sodelavcev obiskal središče burmanske petrolejske industrije v Čoku, kamor so visoki gostje prispeli z ladjo »Minden«. Kakor povsod, so tudi v Čoku sprejeli prebivalci jugoslovanske goste z velikanskim navdušenjem.

Po vsej poti so jim prijevali vinarne ovacije in jih pozdravljali s klicanjem in mahanjem z zastavicami.

Po ogledu vrelcev in čistih naprav za nafto v Čoku so se govorjevali na »Mindon«, ki jih je zapeljala nazaj po Iravadiju do

mesta Magwe, odkoder so se z letalom vrnili v Rangun. S tem je bil zaključen obisk predsednika Tita srednji in severni Burmi, približaj pa se je tudi konec dvanajstnatega bivanja v Burmanski uniji. V nedeljo je tovariš Tito še govoril na rangunske univerze o vlogi Jugoslavije v mednarodnem dogajaju, posebej glede na njeni nenehni prizadevanje za mir in za razvijanje mednarodnih stikov ter prijateljskega sodelovanja med državami, s posebnim poudarkom na odnosih med Burmansko unijo in Jugoslavijo. Govor je imel pred profesorskim zborom in študenti univerze, ko se je obenem zahvalil za veliko čast, ki mu je univerza skazala s tem, da ga je imenovala za častnega doktora prava. V šestdesetih letih obstoja rangunske univerze je bil ta častni naslov prvič podeljen tujcu.

Ob zaključku Titovega obiska Burmanski uniji sta predsednik burmanske vlade U Nu in predsednik Titom izdala skupno izjavo, ki je bila istočasno objavljena v Rangunu in Beogradu. V izjavi oba državnika poudarjata istovetnost političnih gledišč oben držav v pogledu posameznih mednarodnih in notranjih političnih problemov. V izjavi je dobesedno rečeno: »Glede splošnega mednarodnega položaja je bilo ugotovljeno, da sta Jugoslavija in Burma do slej zavzemali v bistvu enako stališče v vseh glavnih problemih, in da so danes njuni pogledi na te probleme istovetni.« Izjava nadalje poudarja skupna in nenehna prizadevanja oben držav za ohranitev miru v svetu, ker je to edini pogoj za napredek človeštva.

Ta mir mora sloneti na načelih mirnega sožitja med državami in na njihovi neodvisnosti ter enakopravnosti. Končno izjava govori o nadalnjem konkretinem razvijanju medsebojnega sodelovanja na vseh področjih med obema državama in

pove, da je bila posebna pozornost posvečena ukrepom, ki bodo potrebljani, da se bodo te zvezne med našima državama še okreplile.

Prisrčni izrazi prijateljstva so se stopnjevali pred slovesom jugoslovanskih gostov. Predsednik Tito je v imenu naše vlade podržal Burmanski uniji kompletno vojno opremo za brigado burmanske armade, kar je predsedni U Nu v imenu svoje vlade hvaljeno sprejel. Obenem je burmanska srednja vlada darovala jugoslovanskim narodom večjo kolikočino riža.

Na jugoslovansko ladjo »Dinar«, ki se mudi v rangunskega pristanišča, so vkrcali številne darove, ki so preobsežni, da bi jih lahko prevezel »Galeb«. Tako so med drugim vkrcali na »Dinar« tudi dva slona, ki nosita ime »Ljubljenski in »Zvestak«, ter mladega leoparada, ki so ga predsedniku Titu podarili prebivalci Taung Džaja. Slona je dobila v dar jugoslovanska vojaška misija, ko se je pred dve maletoma mudila v Bürmi.

V pondeljek je eskadra predsednika Tita zapustila Rangun in odplula proti Madrasu. Od visokih stanišč pomolu poslovili najvišjegoslovanskih gostov so se na prisij burmanski državni voditelji in predsednikom dr. Ba Ujem in U Nujem na čelu. Danes, v petek, je »Galeb« pristal v Madrasu, kjer gost na vseindijskem Kongresu, bo predsednik Tito še neuradni. Tam se bo ponovno sestal z indijskim premierom Nehrujem, nakar se bo preko južne Indije vrnil v pristanišče Kočin, kjer ga čaka njegova eskadra, da ga ponese v domovino.

Po vsem svetu časopisi se obširno komentira potovanje predsednika Tita po Aziji in mu priznava velik pomen, ki ga nobeno omaločevanje nekaterih ljudi, ki jim naša prizadevanja za mirno sožitje v svetu ne prijajo, ne more zmanjšati.

Zasedanje koprskega okrajnega ljudskega odbora

V novopriključenih krajih bodo 27. II. izvolili dva člana v OLO

V sredo je bila v Kopru skupna seja obeh zborov okrajnega ljudskega odbora, na kateri so odborniki odobrili uredbo, ki določa, da bodo na dopolnilnih volitvah 27. februarja v novopriključenih krajih bivše cone A izvolili dva delegata za okrajni ljudski odbor. Ista uredba predvideva ustanovitev dveh volilnih enot, in sicer 48., ki bo obsegala

področje vasi Škofije, Plavje in Badihe ter 49. za področje vasi Elerji, Hrvatini, Božiči, Cerej, Premanc in Barizoni.

Po krajski razpravi so nato odobrili odklok o urnikih trgovin in javnih lokalov, odklok o popisu živine, uredbo, ki določa 30. junij kot rok, do katerega morajo gospodarska podjetja predložiti prijave za izdajo delavskih knjižic ter začasno odredbo o pobiranju občinskega davka na promem.

Na skupščini so nadalje sprejeli odklok o začasnom financiranju proračunskega potreb ter ustanovili komisijo za ugotovitev katastrske dohodka. Obravnavali so tudi nekatere predloge gospodarskega sveta in sklenili odobriti spremembu dejavnosti papirnice in knjigarnice LIPA v Kopru. To podjetje se bo odsek imenovalo »Primorska založba LIPA« s sedežem v Kopru in s podružnicami v Izoli, Piranu in Portorožu. Babilo se bo z založništvom, izdajanjem in s prodajo knjig ter s prodajo časopisov, revij, učil, tiskovin in podobnega materiala. Preusmeritev podjetja je bila potrebna zaradi tega, ker prejšnja založba ni mogla zaradi pomanjkanja finančnih sredstev zadostiti ogromnim potrebam po slovenski knjigi med primorskimi prebivalstvom.

Ob zaključku so odborniki sprejeli več predlogov o osamosvojitvi nekaterih socialnih, zdravstvenih, družbenih in drugih ustanov koprskega kraja.

Skupščina je nato razrešila dosejanji gospodarski svet koprskega okraja in izvolila novi 11-članski gospodarski svet. Za začasnega predsednika so izvolili podpredsednika Okrajnega ljudskega odbora Nerina Gobba-Gina. V novem gospodarskem svetu bodo naslednji člani: Rado Ostroška, Zoran Zlobec, Jakob Draksler, Iva Rozman, Karel Klun, Mario Santin, Rado Pišot-Sokol, Alfonz Dolhar, Ivan Knez in dr. Stanko Kovačič.

GOSPODARSKA POGAJANJA Z ITALIJO

Lani v novembру so se v Beogradu začeli razgovori med italijanskimi in našimi gospodarskimi funkcionarji za sklenitev gospodarskega sporazuma med našima državama. Pogajanja so bila prekinjena pred Novim letom, znova pa so se začela včeraj v Rimu. V prvem, beograjskem delu razgovorov so bila rešena vsa do tedaj sporna vprašanja med našima državama, razen dela vprašanja optantskega premoženja. Vsa ta vprašanja so izhajala iz mirovne pogodbe z Italijo, ki je bila uveljavljena leta 1947, dalje iz rimskega sporazuma iz leta 1950 in končno iz zadnjega londonskega sporazuma o tržaškem vprašanju. Nekatera vprašanja so že bila urejena z finančnim sporazumom, ki sta ga naši državi podpisali v Beogradu preteki decembra. Urejena so že vprašanja reparacij, ki jih Italija dolguje po mirovni pogodbi, dalje vprašanje pri nas nacionalizirane imovine italijanskih državljanov in vse druge obveznosti, iz katerih izhajajo medsebojne terjave. S tem so bile odstranjene vse ovire, ki so bile še napotli teznejšemu gospodarskemu sodelovanju med našima državama. Italijanska vlada se je z omenjenim sporazumom obvezala, da bo v treh letih v določenih zaporednih obrokih stavila naši vladi na razpolago 30 milijonov dolarjev. S posebnim dodatkom k omenjene-

mu sporazumu so določena tudi načrila investicijske opreme in drugega industrijskega blaga, ki ga namenava naša država kupiti v Italiji za ta sredstva.

Na pogajanjih, ki se zdaj nadaljujejo v Rimu, bodo italijanski in naši gospodarstveniki proučili vse doslej veljavne sporazume, ki se nahajajo na ta problem. To velja zlasti za goriški sporazum, sporazum med bivšima cone A in B ter sporazum med bivšo cono A STO in Jugoslavijo, ki je bil sklenjen lanišč pred podpisom londonskega sporazuma. Sedanja pogajanja naj bi določila režim takega regionalnega tržaškega in goriškega sporazuma, odredila naj bi področja, za kateri so sporazumi veljali in končno tehniko plačevanja ter blaga, ki bi prišlo v poštev za zamenjavo. Tak sporazum naj bi se nanašal samo na blago krajevne proizvodnje in na krajevne usluge. Na osnovi takih določil bi potem gospodarske zbornice na oben strane lahko sklepale konkretna sporazume.

Se mnogo je vprašanj, o katerih bosta morali delegaciji razpravljati.

Tu je še vprašanje ribolova italijanskih ribičev v naših vodah, vprašanje okrepitve prometnih zvez, uvoza elektrike, sodelovanja v turizmu in podobno. Vsekakor pogajanja ponujijo korak naprej v konstruktivnem sodelovanju med našima državama in samo želeti je, da bi bila čimprej in čim uspešneje zaključena.

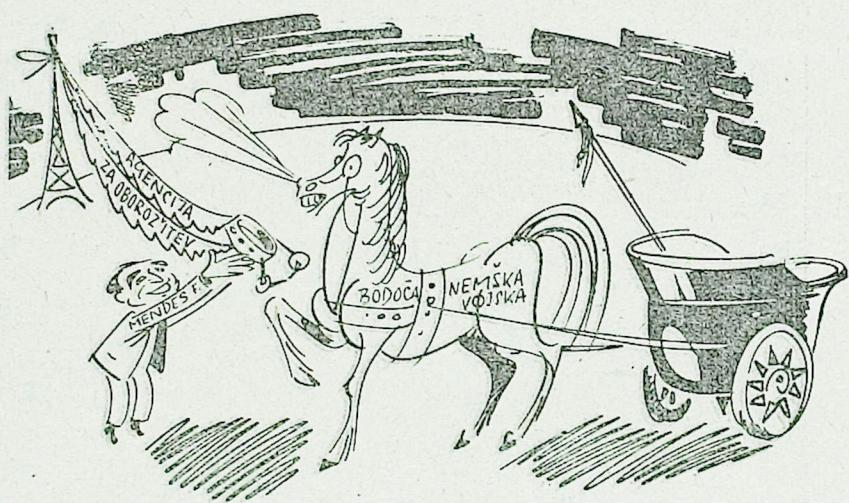
TRST: Kako velika gospodarska kriza vlada v Trstu, dokazuje dejstvo, da je nad tisoč delavcev zaprosilo za izselitev v Avstralijo. Gre za tisoč specializiranih delavcev. To so posledice znižanja proizvodnje za 70 in tudi več odstotkov nekaterih glavnih tovarnah.

SPLIT: V četrtek 20. januarja je v splitsko pristanišču priplula japonska ladja, »Jokohama Maru«, ki je pripljala 1200 ton strojev za tovarno viskoze v Loznicu. Prihodnje meseci bo pripljala še 6300 ton strojev. To je prva povojna redna ladijska proga med Japonijo in Jugoslavijo.

ATENE: Na redni seji v grškem parlamentu so soglasno odobrili blejski sporazum o trojni zvezi med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo.

LIMA: Perujska vlada je objavila podatke o zaroti, ki so jo pred kratkim odkrili v Peruu. Po uradnem sporočilu je zarota pripravil bivši predsednik perujske vlade general Leon Nogiega, ki se je pred več meseci izselil v Argentino. Zaroto so odkrili ob aretaciji ljudi, ki so iz severnega Čila prestopili na ozemlje Peruja in so pri njih našli načrte in seznam ljudi, ki naj bi sodelovali pri zaroti.

PALERMO: Na severozapadnih obalah Sicilije so začele cestni pomaranči. Po navadi cveto še maja. Zaradi izredno mile temperature cvetejo tudi mandeljevci in brezke.

No, kaj si res ne pustiš tegale natanknit?

Prizadevanja zadržnikov na Koprskem za razvoj poljedelstva

V lanskem letu je še prav posebno prišlo do izraza prizadevanje vseh zadrug in njihovih članov po Koprskem, da bi svojo dejavnost prenesli na intenzivno proizvodnjo v kmetijstvu, trgovina pa naj bi bila postranska veja njihovega gospodarskega udejstvovanja. V ta namen je bilo zlasti treba povečati obdelovalne površine, za kar je v okraju dovolj pogojev. Pisali smo že o doseženem napredku zlasti v vinogradništvu, navedli pa bomo še nekaj uspehov na področju poljedelstva, sadjarstva in vrtnarstva. Prizadevanja za ureditev novih površin so bila tako velika, da ni bilo mogoče zrigoleti vseh zemljišč ki so jih zadržniki za to namenili, čeprav so bila docela izkorisčena vsa razpoložljiva sredstva v okraju in je prišla na pomoč s svojimi stroji celo Agroobnova iz Ljubljane. Zanimanje za intenzivnejše obdelovanje zamalte pa narašča tudi med zasebnimi kmetovalci, ki že mnogokrat kažejo težnjo za zdr

ževanjem svojih zemljišč v večje površinske komplekse, na katerih bo moč uvesti smotorno obdelovanje.

Navedli bomo samo nekaj podatkov v različnih strani okraja. Tako je zadruga Mareziga predvidela za nove nasade vinske trte in sadnega drevja kar 40 hektarov zemljišča. Od tega je že zrigoletano čez 10 ha. Vse potrebno delo vršijo člani - kmetovalci sami, zadruga jim le posreduje potrebne kredite, ki znašajo povprečno na člana 100.000 din. V več primerih člani združujejo svoja zemljišča, ker se zavedajo, da bodo večje površine skupno mnogo lažje in z manjšimi režijskimi stroški obdelovali.

Uspešno delo so opravili tudi člani sečoveljske zadruge. Preorali so kar 6 ha strnjene zemljišča, na katerem bodo gojili zgodnjo zelenjavno in drugo povrtnino, razen tega pa so nasadili tudi oljke. Na tamkajšnjem zamočvirjenem terenu pa so še velike neizkorisčene možnosti.

Premoženje je bilo že veliko govora in so se za njegovo ureditev stalno zavzemali najodgovornejši okrajni funkcionarji. Pravna služba pri okrajnem ljudskem odboru je moralna reševati brez števila zapletenih primerov in ugotoviti marsikje resničnega pravnega lastnika. Mnoge pravne osebe in gospodarske organizacije, zavodi in ustanove so mislili, da so s tem, ko so jim objekti splošnega ljudskega premoženja bili poverjeni v upravljanje, postali že tudi pravni lastniki tega premoženja, kar pa je vsekakor znotrno mnenje. Mnogokrat je potem to

premoženje dezorganizirano prehajalo iz rok v roke, brez prave evidence, večkrat na podlagi raznih zamenjav, da ne rečem celo kupčije, kar je zadevo še bolj zamešalo. Zato je bilo tudi tako težko zbrati vse potrebne podatke in do potankosti uvesti evidenco nad vsem premoženjem.

Poglavlje zase so agrarne skupnosti, kjer je zlasti mnogo spornih vprašanj, ki so nastala na podlagi neupravičene delitve teh skupnosti. Delitve so bile napravljene po domačem in nikjer zabeležene, zaradi česar so nastali poznejši nesporazumi med posamezniki, ki so si skupnosti razdelili in med skupinami na istem področju, ki te delitve niso priznale za veljavno.

Okrajni ljudski odbor sestavlja pri svojem tajništvu za vsako občino na svojem območju poseben matični register, iz katerega bo potem razvidno stanje splošnega ljudskega premoženja za vsako občino posebej. To pa še ne bo moglo biti povsem urejeno do formiranja novih komun, ki tega odprtrega vprašanja ne bodo prevzele. Zato so predlagali, naj bi se osnovala posebna komisija, ki bi do konca izvedla evidentiranje tega imetja in rešila dokončno vsa pravna vprašanja okrog tega in šele nato vse skupaj predala kot popolnoma razčiščeno v upravljanje komunskim organom po novi teritorialni razdelitvi. S tem bi vnaprej prepričeli vsa morebitna nesoglasja o tem vprašanju med bodočimi komunami. Problem sam navsezadnje ni toliko težak kot zamuden.

Brko.

ki bi po smotriti ureditvi lahko napravile Sečovlje za donosno vrtnarsko in sadarsko področje.

Z vrtnarstvom se ukvarjajo tudi člani dekanske zadruge. Na svojih zemljiščih so uredili 7 topnih gred za gojitev zgodnjega paradižnika in drugih sadnih in vrtnih sadik. Greda obsegajo skupno površino 12 in pol hektara. Pripravljajo še druge kompleks zemljišča v izmeri 18 ha za mandljev in oljčni nasad, poleg tega pa je še 4 ha ta zadruga odredila za nov vinograd in 2 za breskov sadovnjak.

Tople greda za gojitev povrtninskih sadik urejata na svojih področjih tudi kmetijski zadrugi pri Sv. Antonu in v Šmarjah. Pri Sv. Antonu bodo razen tega zasadili tudi 2 ha novega zemljišča z mandlji. V vanganelški zadrugi so združeni člani zrigoleti za vinograde in sadovnjake nad 10 ha strnjene površine in jih že tudi v glavnem zasadili. Zlasti veliko delo pa je opravila zadruga v Izoli, ki je ustanovila v svojem okviru poseben kmetijski obrat, ki je doslej zrigoletal nad 24 ha zemlje za vinograde in že tudi okrog polovico zasadil s trtmi.

Zaostajati ni hotela tudi zadruga v Kopru in je pripravila okrog 7 ha zemljišča za breskov sadovnjak, vendar svojega namena ni mogla izvesti, ker je zemljišče predvideno za gradnjo stanovanjskih objektov.

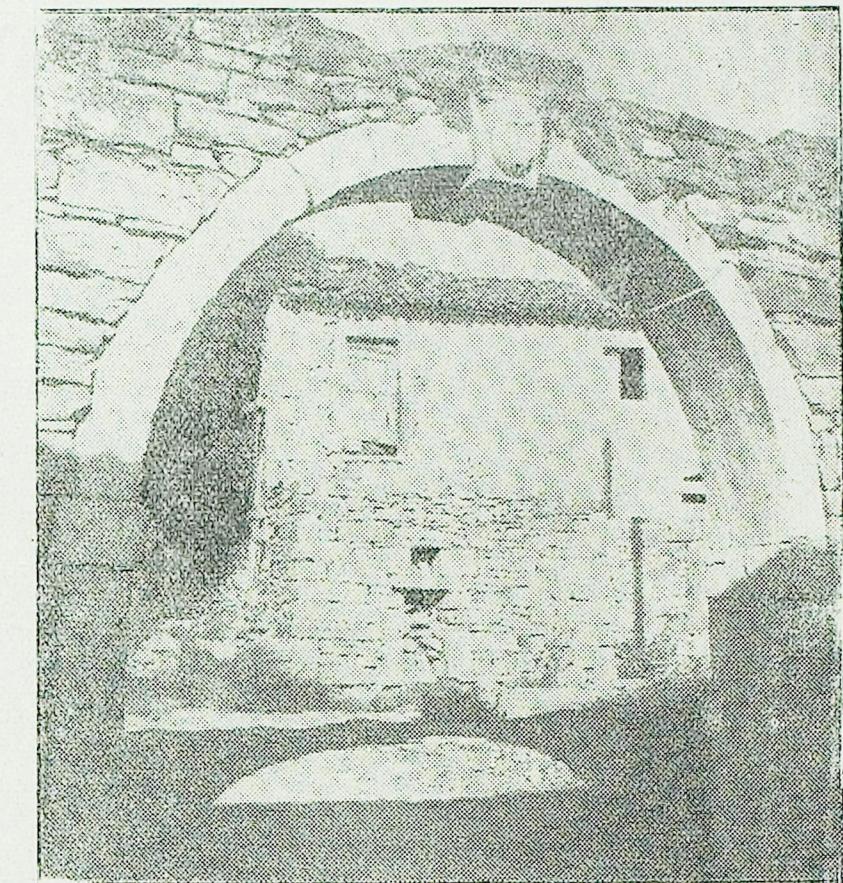
Skoraj vse zadruge pa mimo navedenih del pripravljajo tudi povečano saditev oljka. Če bodo vse združne organizacije in tudi zasebni kmetovalci, ki tudi kažejo veliko zanimanje za dvig kmetijske proizvodnje, dosledno nadaljevali začeto delo, potem bo Slovenska Istra v prihodnje res lahko opravičeno nosila naslov »vrt Slovenije«.

Uspeh krvodajalcev v koprskem okraju

Pretekli teden je bila v koprskem okraju izvršena človekoljubna akcija. Okrajin Rdeči kriz je organiziral akcijo za oddajo krvi. Prijavilo se je skupno 128 krvodajalcev in to 60 v Piranu, 50 v Kopru in 18 v Izoli. Priznanje zaslužijo nameščenci slovenskega otroškega vrta v Kopru, ker so se vsi odzvali pozivu za oddajo krvi.

Težka avtomobilска nesreča

V ponedeljek se je na cesti med Sežano in Postojno zgodila težka avtomobilска nesreča. Avtomobil Zavoda za slepo mladino iz Ljubljane je zaradi prehitre vožnje zadel v občestni kamen. Zaradi močnega udarca so bili težje poškodovani učitelji Zavoda za slepo mladino v Ljubljani — slepi Franc Rožanc, njegova žena Cveta in Franc Petrič. Šofer Štefko Gartner je dobil težje poškodbo na glavi. Ponesrečence so takoj prepeljali v vippavsko bolnišnico na kirurški oddelki.

Značilna istrska »kolona« — vhod v ograjeno kmečko dvorišče v Dekanah.

Letni obračun dela organizacije Zveze borcev v Ilirske Bistrici

V nedeljo je organizacija Zveze borcev v Ilirske Bistrici imela svoj redni letni občini zbor, ki je ob dobro udeležbi članstva obravnaval delo organizacije v preteklem letu. Kot močna in politično zrela množična organizacija — saj so njeni člani skozi narodnosvobodilno borbo in v povojni graditvi tudi na tem področju nosili levji delež opravljenega dela — je tudi v lanskem letu aktivno posegala v družbeno življenje ilirsko-bistriškega okoliša.

Največjo skrb je organizacija lani posvečala otrokom padlim borcem v Ilirske Bistrici ter bo morel to izvesti novoizvoljeni odbor. Prav takšen položaj je v Tominjanu. Glavni odbor je zavrnil sklep, da se tam postavi spominska plošča padlim borcem in žrtvam fašizma iz nekaterih morda nebitvenih pomislek in tako ta partizanska vas, ki je bila v vojni požgana in je tudi v slovenskih žrtvah dala velik doprinos NOB, še vedno nima vsaj skromnega spomenika ali plošče.

Zaradi nekaterih pomislekov Glavnega odbora ZB v Ljubljani in spomeniškega odbora še ni mogel biti lani končan spomenik padlim borcem v Ilirske Bistrici ter bo morel to izvesti novoizvoljeni odbor. Prav takšen položaj je v Tominjanu. Glavni odbor je zavrnil sklep, da se tam postavi spominska plošča padlim borcem in žrtvam fašizma iz nekaterih morda nebitvenih pomislek in tako ta partizanska vas, ki je bila v vojni požgana in je tudi v slovenskih žrtvah dala velik doprinos NOB, še vedno nima vsaj skromnega spomenika ali plošče.

Novi odbor se bo moral zlasti posvetiti tudi za zbiranje zgodovinskega gradiva iz NOB na svojem področju, ker ni bilo doslej v tej smerni skoraj nič storjenega. Bila bi velika škoda, če bi se s tem odlašalo, ker bo sicer mnogokrat zapadle pozabljenju.

VIPAVA

V torek popoldne je bila v Vipavski razširjeni seja občinskega ljudskega odbora, ki sta ji prisostvovali tudi zvezni ljudski poslanec, pisatelj France Bevk in ljudski poslanec republikega zborja proizvajalcev Anton Ferjančič-Zvonko. Seji so prisostvovali tudi zastopniki družbenih organizacij, podjetij, zadruž in ustavov vse vipavske občine. Na seji so razpravljali o raznih gospodarskih vprašanjih, ki čakajo rešitve. Gornej del Vipavske doline nima poteze vode, zato bodo okrajnemu ljudskemu odboru v Gorici predlagali graditev vodovoda.

Na vseh zborih volilcev in množičnih sestankih prebivalci tega Vipava in okoliških vasi poudarjajo potrebine gradnje železniške Ajdovščine — Prestrane, ki bi šla skozi gornji del Vipavske doline. Zvezni ljudski poslanec France Bevk je objabil, da bo o tem seznanjen odbor za gospodarstvo Zvezne ljudske skupščine. Z zgraditvijo tega dela železniške proge bi zgorajna Vipavska dolina veliko pridobil. Posebno bi nova proga koristila gospodarstvu, ker bi se potem hitreje razvijalo.

Drugo važno gospodarsko vprašanje, ki je bilo predmet razprave, je regulacija reke Vipave in hidroelektrarne Bela in Močilnik, ki večkrat povzročajo veliko gospodarsko škodo s poplavami.

— ak —

Glavno poslopje nove gimnazije v Sežani pod streho

Rekorden razvoj in učinek Splošnega gradbenega podjetja »Kraški zidar« v Sežani — Problemi učiteljskih stanovanj

Te dan je bilo dograjeno in pokrito osrednje poslopje nove popolne sežanske gimnazije, ki stoji na rahli vzpetini med parkom »starega gradu« in »Črno potjo«, ki vodi mimo zgradbe okrajnega sodišča ter v loku kreće proti železniški postaji. V prostoru, ki se odpira od nove gimnazije proti zahodnemu delu mesta, raste od tak novo naselje, kjer bo že letos dograjenih 8 do 10 sodobnih stanovanjskih hiš, ki bodo s ponosno šolsko zgradbo na čelu predstavljale prvo izvršeno etapo regulacijskega načrta Sežane. V zaokroženih celoti z novo bolnico, mlekarne, mehanično delavnico ter industrijsko zgradbo »Telekomunikacije« in novo tovarno platenin, pomeni ta del nove Sežane začetno obliko bodočega obmejnega mesta, ki bo po perspektivi razvoja doseglo 8 do 10.000 prebivalcev.

Zgraditev gimnazijalnega poslopja, ki bi ustrezalo sodobnim šolskim pogojem, je bila ena izmed najbolj perečih potreb vsega kraškega in brkinsko-istrskega predela, ki gravita k Sežani. Pomanjkanje šolskih

v tem primeru izkazalo s svojo jekleno vztrajnostjo, zmožnostjo in iznajdljivostjo. S skromnimi osnovnimi sredstvi in ob pomanjkanju strokovne delovne sile so se z občudovanjem vrednim elanom zagrizli v delo. Gimnazijo v Sežani so pričeli graditi v avgustu 1954 in je danes že pod streho. Razen tega zida »Kraški zidar« tudi stanovanjske hiše v novem naselju. Kakor hitro bodo odobreni potrebni krediti, bo to podjetje pričelo z veliko adaptacijo stare tovarne pletenin, kjer je predvidenih 9 sodobnih družinskih stanovanj ter prostori za knjižnico in čitalnico.

Z dograditvijo gimnazije in novih stanovanjskih hiš bo v Sežani končno rešeno tudi vprašanje učiteljskih stanovanj, kar bo pospešilo dotok strokovnega učiteljskega kadra v Sežano. Kljub vsem še obstoječim problemom in težavam so sežanske šolstvo na obzorju novi, boljši časi, ki bodo naši mladini zagotovili urejene vzgojne pogoje.

Z. J.

DELOVNI USPEHI PO VASEH NA TOLMINSKEM IN IDRIJSKEM

Vztrajnost, marljivost in požrtvovost delavcev in kmetov po Tolminskem in Idrijskem je bila v preteklem letu nagrjena z vrsto delovnih zmag. Tako je najvišja vas na Primorskem, Vojsko nad Idrijo, v decembra slavila zaključek elektrifikacijskih del. Začeli so uvajati elektriko že v letu 1953, lani pa so to delo popolnoma končali. Vas je znana že po svojem doprinosu v narodnoosvobodilni borbi. Odveč bi bilo zdaj ponavljati strnjene napore vaščanov tudi danes v mirni graditvi, kar je posebno prišlo do izraza predelih za elektrifikacijo vasi. Vaščani so vedno pripravljeni dati vse za izboljšanje svojih življenjskih pogojev. Pri tem zaslužijo vso pomoč, ki jim jo naša skupnost lahko da. Stari ljudje skoraj ne morejo verjeti, da ljudska oblast tako skrbi za vse državljane in postopoma odpravlja razlike med mestom in vasi.

Prav tako delovno zmago so slavili tudi prebivalci Kamomelske doline, ki je od Spodnje Idrije do Oblakovskega vrha dolga nad dvanaest kilometrov. Devetega januarja letos so prebivalci imeli pravi ljudski praznik, saj je na ta dan prvič zahajala električna luč v nad sedemdesetih kmečkih domovih. Dve leti je trajala trda delovna borba za uvedbo v hiše in gospodarska poslopja doline. Zmaga je bila toliko večja, ker moramo vedeti, da so posamezne hiše vasi Spodnjih, Srednjih in Zgodnjih Kamomelj ter Oblakovskega vrha zelo raztresene po vsej dolini. Vsi prebivalci so prispevali po svojih močeh, da je bila dolina deležna velike pridobitve. Zdaj niso za kmete dolgi zimski večeri več vprašanje. Pridne čipkarice, mizarji, kolarji, gospodinje in šoljarji v velikim veselju in zadovoljnim namenom tudi ob večernih urah ob dobri električni svetlobi opravljajo svoje delo.

Da so res opravili veliko delo, dokazuje tudi nad osmom kilometrom voda visoke napetosti, ki so ga morali postaviti. Že leta 1953 so v ta dela investirali tri in pol milijona dinarjev, lani pa nadaljnji pet in pol milijona. Z opravljenim delom na tem področju so postavljeni temelji za elektrifikacijo Knic, Šebreljskega vrha, Jagaršč in Šebrelje, ker je sedaj postavljeni daljnovid del načrta, ki predvideva elektrifikacijo imenovanih vasi. K opravljenemu delu je veliko pripomogel tudi rudnik živega srebra v Idriji, kar tudi priča o sodelovanju med mestom in vasio, med industrijskim delavcem in kmetom. Kmetje oskrbujejo rudniške delavce z raznimi surovinami in življenjskimi potrebščinami, rudnik pa jima te dajatve vraca v obliki denarnih pomoči.

Električno luč so dobili tudi prebivalci vasi Grudence pri čepovanjskih Vratih, Strmec in Predel pod Mangartom. Zasvetila je pravtako tudi na Selcah pri Podmeleu. Obnovljeni so bili odecipi daljnovidova v Kobariški dolini, ki so bili v že zelo slabem stanju, tako zlasti proti Livku, Vrsnu pod Krom, Krmu in Tolminskim Ravnam. V to delo je bilo vloženih več milijonov dinarjev, ki jih je prispeval Okrajni ljudski o-

bor v Tolminu iz svojih investicijskih sredstev.

V malih vasici Čeplez nad Cerknem pa so za srečen in vesel zaključek starega leta odprli nov vodovod. Že cesarska Avstrija je zanj imela prizadeleni načrt, vendar pod Italijo tedanji oblastniki niso hoteli o njem nič vedeti. Šele nova Jugoslavija je pomagala uresničiti davne želje vaščanov. Ni edino, če so 80-letnemu starčku prišle solze v oči, ko je stal pred domačo hišo in gledal, kako je pritekla zdrava in pitna voda iz pipe. »Zdaj ne bo treba več nositi vode v brentah od studenca in krava ne bo več mukala za svojim škafom vode«, je radostno dejal. Vaščani so nato manifestativno razbili stare in težke lesene brente, v katerih so moralni doslej donašati vso potreben vodo od studenca pod vasio. Partizanska mati, katere lik je upodobljen na spomeniku padlim borcem v Cerknem, je z otvoritvijo tega vodovoda dočakala delno izpolnitve svojih sanj in vrnitev tistega, kar je med zadnjo vojno radodarno delila številnim partizanskim borcem.

Prav tako so na svoje delovne uspehe ponosni vaščani v Otarježu. V vasi imajo velik zadružni dom z lepo opremljeno dvorano za različne kulturne in druge prireditve, kot je nimajo daleč naokoli, napeljali so elektriko in nazadnje se vodo. To so tri velike pridobitve, za katere so tudi sami opravili veliko dela in so jih resno lahko veseli.

V Novakih se borijo za zgraditev gasilskega doma, Cerkljanski vrh za svojo elektrifikacijo, Šebreljci za do-

graditev gospodarskega doma, na Sventiški gori pa za ureditev kulturne dvorane, ki bo za vso okolico velikega pomena.

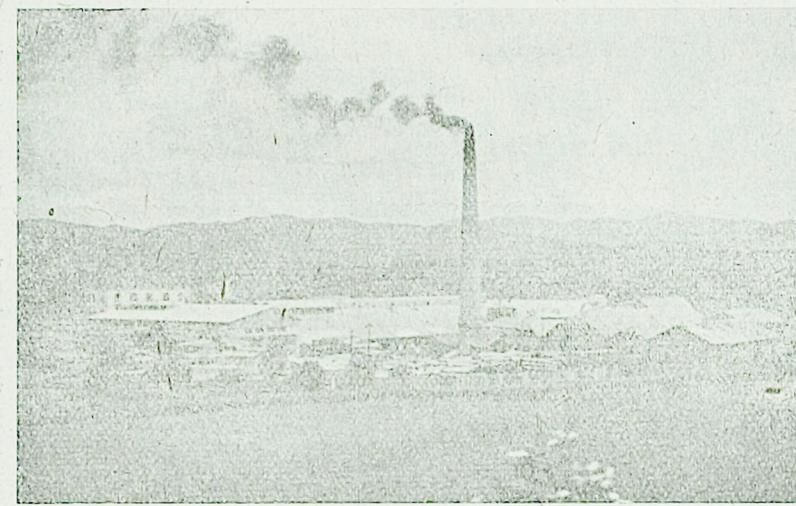
Po vsem Tolminskem je čutiti vedno močnejšo težnjo po gospodarskem in kulturnem napredku vasi. Razveseljivo je, da ta težnja prihaja iz vrat samih vaščanov, da dajejo sami pobudo za posamezna dela in jih tudi sami pomagajo uresničevati. Tako se vasi vse bolj in vsestransko razvijajo in skušajo nadoknadi, kar so pod silo razmer za- mudile.

P. V.

Občinska konferenca ZB v Črnom Kalu

Na zadnji občinski konferenci Zvezne borcev, ki je bila pred dnevi v Luki, so med drugim razpravljali tudi o tem, da bi postavili spomenik padlim borcem. Iz te občine je pade 134 borcev v NOV. V sedanjem okraju Sežana je v primerjavi s številom prebivalcev ta občina dala nujče žrtev. Na konferenci so izvolili pripravljalni odbor, ki bo skrbel za zbiranje prispevkov in izbral prostor, kjer naj bi stal spomenik. Predvidoma bo to kraj, kjer se nova cerkev, ki jo gradijo od Ržane proti Črnemu kalu, priključi stari. Od tam bodo videli spomenik iz Loke, Brezovice, Podpeči in še drugih krajev.

Do sedaj so zbrali že 300.000 din prispevkov. Zbiranje pa je še v teku. Pripravljalni odbor se bo za pomoč obrnil na razna podjetja v Sloveniji.

Lesno-industrijski kombinat »Javor« na Pivki je močan predstavnik lesne industrije na Posojskem. Zlasti so poznane in cenjene njegove »panelke« in pa furnir, tako da podjetje ne more zadovoljiti vseh potreb. Dela tudi za izvoz.

Okrajni ljudski odbor Koper nam je poslal v objavo:

Zvezni zakoni in drugi zvezni predpisi, katerih veljavnost je bila v smislu zakona o veljavi ustawe, zakonov in drugih zveznih pravnih predpisov na ozemlju, na katero je z mednarodnim sporazumom razširjena civilna uprava FLRJ z dne 26. 10. 1954, razširjena na okraj Koper, se tu uporablja začenši s 1. januarjem 1955 v celoti, v smislu uredbe Zveznega Izvršnega sveta za izvedbo omenjenega zakona z dne 29. 12. 1954.

V smislu 35. člena navedene uredbe se prebivalci in pravne osebe na območju okraja Koper opozarjajo na svoje obveznosti, zvezane z roki, ki za njih izvirajo iz takih zveznih predpisov, katerih veljavnost ni bila še preje razširjena na ta kraj z odredbam komandanta bivše Vojške uprave JLA. Po 3. členu uredbe so vsi spodaj navedeni roki za izpolnitve teh obveznosti začeli veljati dne 1. I. 1955. Te obveznosti so zlasti:

1. Po 6. členu uredbe o reviziji in likvidaciji skladov upravnih depozitov, pologov, kavčev in denarnih sredstev bivših društev z dne 18. aprila 1950, Uradni list FLRJ štev. 29-248/50, se pologi zasebnikov, najdeni na dan 9. maja 1945, prenesejo na državo, če se ne dvignejo v 6 mesecih.

Po 7. členu iste uredbe so položniki dolžni v istem roku dvigniti tudi varčnine, položene v korist države, za katere se ugotovi, da obveznosti ni več. Varčnine, ki jih položniki ne bi dvignili v prednjem roku, postanejo državna last.

Država povrne vrednost prenesenih sredstev upravam zasebnih skladov oziroma lastnikom varčnin oziroma lastnikom varčnin oziroma upravnih depozitov in pologov, prenesenih na državo po navedeni uredbi, če se zglašijo s pravilno zahtevo v treh letih.

2. Po 43. členu uredbe o odškodninah, nagnaradah in ugodenostih iznajdljiev, novotarjev, racionalizatorjev z dne 6. maja 1949, Uradni list FLRJ štev. 40-336/49, se iznajdljek in novotarjem, katerih iznajdabe ali tehnične dopolnitve so se izkoristile že pred 1. januarjem 1955 in se še izkoristijo, lahko prizna pravica do odškodnine po predpisih navedene uredbe, če to zahtevajo v roku 6 mesecov.

3. Po 1. členu Uredbe o vzpostavitvi patentov in pravic vzorcev, modelov ter tovarniških in trgovskih znakov z dne 28. novembra 1950, Uradni list FLRJ štev. 67-622/50, se osebam, ki so imele patente ali pravico vzorca, modela ali pa tovarniške ali trgovske znake, oziroma osebam, na katere so te pravice prešle, pa so jih v času od 8. septembra 1939 do 1. januarja 1946 prenchale, te pravice vzpostavijo, če naknadno v roku 10 mesecov opravijo vse, kar je predpisano za njihovo ohranitev, ne da bi morali plačati dodatne ali kazenske takse.

Po 2. členu iste uredbe lahko osebe, ki so do 1. januarja 1946 podale

Šole, predavanja in tečaji za pospeševanje kmetijstva in gospodinjstva na Goriškem

Od vseh komisij, ki delujejo pri Okrajnem odboru Ljudske tehnike v Novi Gorici, je prav gotovo najbolj delavna kmetijsko-tehnična komisija, ki se trudi, da bi z vsemi razpoložljivimi sredstvi dvignila na čimvišjo raven vse otroke kmetijskega udejstvovanja. Zato se predvsem poslužuje strokovnih predavanj in organizira teoretične-praktične tečaje za kmečko mladino.

Tako se je pred kratkim končal v Šempetu pri Gorici sedemnajstni kmetijski tečaj, ki ga je redno obiskovalo nad 75 mladincov, večinoma članov Splošnih kmetijskih zadrug na Goriškem. Celotno oddajenih ur je obiskovalo tečaj o krog 30 kmečkih fantov, ki so z zanimanjem sledili predavanjem. Na tečaju so predaval najboljši strokovnjaki »Vinarsko-sadarske postaje« iz Šempetra in Okrajne zadržne zveze, ki je dala na razpolago za izvedbo tečaja tudi svoje prostore. Izkazalo se je tudi podjetje »Flores«, ki je dalo na razpolago svoje kamione za prevoz na državno posestvo Ajševico, kjer so tečajniki praktično delali na obravnavanju sadnega drevja in trt ter se učili pravilno škopiti in uporabljati razne vrste škopilnic. Hkrati so se naučili tudi pravilno mešati škopipa in umetno gnijata ter izbirati vzorec zemlje za kmetične analize.

Mladi fantje so se zelo zanimali tudi za umno kletarstvo in nego vin ter za razločevanje dobrih vin od slabih. Tako so že po prvem predavanju, ki ga je imel ing. dr. Orel o bolezni vin, pripeljali od doma v steklenicah različne vzorce vin in hoteli praktično preizkušati njihovo vrednost in zdravje. Njihovim željam po znanju so seveda predavatelji zelo radu ugodili in so bili navrnost veseli velikega zanimanja, ki so ga mladi kmetovalci pokazali že takoj od začetka. Zanimanje za obravnavano gradivo ni ponehalo skozi tečaj in tečajniki bodo agrotehnično znanje gotovo s pridom uporabljali na terenu. S finančnimi sredstvi je tečaj podprt Okrajni odbor v Novi Gorici.

Razen tega pa kmetijsko tehnična komisija Ljudske tehnike organizira tudi periodična predavanja po vseh goriškega okraja. Tako imajo v Braniku, Šmarjah in Branci takšna predavanja vsakih štirinajst dni po dve uri. Udeležuje se jih veliko število starih in mladih kmetovalcev, ki so željni znanja in stremijo k napredku.

Z aktivnim delom po ženski liniji je začelo v zadnjem času tudi no-

vo ustanovljeno »Strokovno društvo za napredek v gospodinjstvu«. Pled tečaja del je trimesecni gospodinjski tečaj v Ložah pri Vipavi, ki ga redno obiskuje dvajset mladink iz vipsavske občine. Tečajnice se marljivo učijo, kar deset različnih predmetov, ki jim bodo kdo bodočim gospodinjam in materam prav prišli. Hkrati bodo tečajnice poglobile svojo osnovno izobrazbo. Predmete, kot pouk v hrani, pripravi jedročnem delu, krojnjem risanju, vrtmarstvu, računstvu, slovenščini ter nauki o zdravju in negi otroka jih še prav posebno veseli. Poučujejo strokovnjaki iz področja vipsavske občine. Podoben tečaj so odprli tudi na Colu, pripravljajo pa jih še tudi drugod ob sodelovanju sekcijske žena zadružnic pri OZZ Nova Gorica. Izven tega pa so še tečaji za žensko mladino, ki jih organizira Rdeči krž. Te obiskuje približno 1000 deklev. Uspehi teh in podobnih po Goriškem se že poznavajo tudi pri samih tečajnicah in tečajnikih, kot tudi na domovih in v naseljih goriškega okraja. Brez dvoma je na ta način s tečaji najbolj koristno izrabljen zimski čas, saj nudijo mladini razen koristnega znanja tudi dovolj možnosti za zdravo razvedrilo in izmenjavo mnenj o posameznih družbenih in gospodarskih problemih, ki jih obravnavajo.

Okrajni ljudski odbor je razen teg upeljal tudi kmetijsko-gospodarske šole v Ajševico, Avčah, Kojskem, Dobravljah, Podnanosu, Vrtojbi in Vinodolu. Namen teh šol je, da dajo kmečki mladini, ki je končala osnovno šolanje, potrebno izobrazbo in jo usmerjajo v kmetički poklic. Na teh šolah še posebej poučujejo gospodinjstvo za žensko mladino. S tem te šole neposredno prispevajo k kulturnemu dvigu vasi ter pomenu gospodarskemu napredku.

J. P.

PIRAN

V Piranu so začeli s pripravljalnimi deli za dograditev steklskega podjetja. Okrajni odbor v Kopru je za začetna dela določil 8 milijonov dinarjev. Steklarna bo postavljena v prostorih tovarne mlila »Salvetti«.

Ker za začetek pri nas ne bi mogli dobiti za to potrebine specializirane delovne sile, je občinski ljudski odbor v Piranu poslal 26 mladincov na triletno specializacijo v steklamo v Rogoški Slatini.

53-625/52, morajo vse domače osebe, ki imajo na dan, ko začne veljati ta pravilnik, tuje valute in devize in druge tuje vrednosti, ponuditi te valute in devizne vrednosti v 30 dneh Narodni banki FLRJ v odklup.

7. V smislu 12. člena pravilnika za voditev evidence o kmetijskem zemljišču skladu splošnega ljudskega premoženja z dne 8. 10. 1953, Uradni list FLRJ štev. 42-355/53, so vse pravne in fizične osebe, ki uporabljajo kakršnokoli kmetijsko zemljo, ki pripada kmetijskemu zemljišču skladu splošnega ljudskega premoženja v okraju Koper, dolžne to zemljo priglasiti okrajnemu ljudskemu odboru. To priglasitev je treba podati v roku 60 dni.

8. Po 65. členu zakona o prometu z zemljišči in stavbami z dne 11. junija 1954, Uradni list FLRJ štev. 26-290/54, se lahko v roku enega leta zahteva po členu 26. tega zakona razveljavitev pogodbe, s katero so gospodarska organizacija, državni organ ali zavod pred uveljavljivijo tega zakona kupili od zasebnika zemljišče ali stavbo po ceni, ki je ob nakupu presegala dvojno vrednost kupljene nepremičnine.

9. Po 31. točki navodila o registraciji gospodarskih organizacij z dne 16. 10. 1954, Uradni list FLRJ štev. 45-560/54, se opravi prenos vpisca gospodarskih organizacij iz prejšnjih registrov v register podjetij in obroč oziroma v zadružni register, ki jih vodi odslej Okrožno gospodarsko sodišče v Kopru, na podlagi pričlanske, ki jih morajo podati gospodarske organizacije gospodarskemu sodišču, v 60 dneh.

Kje so pri nas na Koprskem pomanjkljivosti in težave v ljudskoprosvetni dejavnosti?

Daleč za nami so tisti časi, ko je bila dejavnost prostvenih društev le vprašanje dobre volje in sposobnosti majhne skupine izobražencev na vasi ali v mestu, ki se je naslanjala le na tak, kaj je politično stranko, ki je imela le toliko moči kakor samo zatirano ljudstvo. Hočemo reči, da je bila stranka daleč od tega, da bi lahko uspešno pritiskala na oblast, ki je bila v rokah tujev-bogatašev. Položaj je danes bistveno drugačen: društva podpira ljudska oblast in društva se lahko svobodno krepijo tudi tako, da si v nem pogledu sama med seboj pomagajo. Gleda ljudske oblasti pa še tole: če le-ta ne bi podprla ljudske prosvete, kakor jo pač je, bi bila njenja rast po letu 1945 počasna in zelo skromna.

KAKO NAJ BODO PROSVETNA DRUŠTVA POVEZANA?

Raven naših prostvenih društev se pri nas menja od kraja do kraja, mi pa si želimo, da bi bila vsa društva na trdnih nogah in se kar najbolj prosvetile najširše množice. Pri našem delu se moramo držati načela: Kdor je močnejši, pomagaj šibkejšemu! Razlike, o katerih je bilo govorja, ljudska oblast seveda upošteva, toda morala bi se prizadavati, da jih odpriavo, tudi vsi naši prosvetni delavci. Vzemimo Koper! Tu ne manika izobražencev in le-ti bi morali v večji meri ven med množico. Dosedanje oblike dela so v tem pogledu rodili le skromne uspehe in zaradi tega bo treba poiskati take oblike, ki bodo bolj odgovarjale. Drugo važno vprašanje je stik med prostvenimi društvami, ki si ga morajo tudi sama ustvarjati zlasti v merilu komuna (Koper, Izola, Piran). Na tem področju naj se prosvetni delavci kar najtesneje med seboj povežejo in rešujejo skupna vprašanja (materialna pomoč med društvami, gostovanja, skupni načrti za izobraževalno delo v okviru LU itd.). Tako sodelovanje, ki naj bo preprosto in cenero, bo brez dvoma rodilo dobre sadove.

Prav danes, ko stopamo v obdobje komun, se moramo še bolj posvetiti tudi vprašanju svetov za prosveto pri posameznih občinah. Zdi se, da nam tak svet na pr. v Šečovljah, odkriva precejšnje pomanjkljivosti. Kaže, da so imenovali svet, ne da bi se poglobili v naloge sveta in morda le tako, da bi zadostili neki formalnosti. V tem svetu sploh ni predstavnikov prostvenih društev! Svet mora imeti tudi take predstavnike in kolikor jih nima, je treba to kar najhitreje popraviti!

Svet za prosveto s slabim sestavom in slabo povezavo z ljudmi ne bo kos nalogam.

SIRJENJE IZOBRAZBE TO JE NAS GLAVNI SMOTER!

Danes smo že daleč od tega, da bi se zadovoljili s takimile odgovori: imeli smo toliko in toliko predavanj s tolkšnim in tolkšnim obiskom. S takimi ugotovitvami smo se lahko zadovoljevali pred leti. V ospredju je zdaj drugo vprašanje: kako so ljudje predavanje razumeli, koliko zrn je ostalo, kaj bomo ukrenili, da bodo predavanja razumljiva, kaj bomo storili, da bo-

mo izboljšali kvaliteto dela? Če se bomo poglabljali v tej smeri, bomo morda prišli celo do zaključka, da tu in tam preveč tratimo s časom. Če se nečesa lotimo, bomo kar najbolj temeljiti.

Komu pa je treba v izobraževalnem delu posvetiti največ pažnje? Prav gotovo mladini. Le-ta je najbolj dozvetna za novosti in jih tudi išče in zaradi tega ji je treba pomagati. S starejšimi ljudmi je nekoliko drugače. Ti radi mislijo, da znajo že kar dovolj (seveda ne vse!). Držalo bo, če rečemo, da pri mladini največ grščimo. Poglejmo naše prosvetne prireditve. Koliko jih je namenjenih otrokom in ostalim mladim? Morda desekrat manj kakor odraslim (to velja tudi za filme). Moralno bi bitti ravno obratno. Potrebne bodo postopne spremembe, kajti v obratnem primeru mladina ne bo imela pravega poleta.

Kaj pa ljudske knjižnice? Imamo jih malo in so šibke. Današnje razmere pa terjajo, da posvečamo ljudskim knjižnicam več pažnje. Knjižnice z čitalnicami bi morale postati važno žarišče naše prosvetne dejavnosti. Knjižnice navsezadnje niso neko drobno vprašanje. Pa poglejmo! Knjig je vedno več in posameznik ne bo imel nikdar toliko sredstev, da si jih lahko nabavi. (Z vzemo tistih, ki so namenjene najširši množici!) Prišel bo verjetno tudi čas, ko bo naklada knjig padla (relativno), toda zato bomo imeli mnogo knjižnic, ki bodo vzorno urejene. Taki pojavi v svetu niso več izolirani. Kaj pomenijo knjižnice za dobro gospodarjenje z denarjem, pač ni več treba razlagati.

Kaj igrajo slov. gledališča

Mariborska drama je uprizorila Johna Patricka »Čajnico«, za katero je pisatelj prejel lansko leto Pulitzerjevo nagrado. To je bila tudi prva uprizoritev tega dela v Jugoslaviji sploh. Kraj dogajanja je Okinawa, otok na Tihem oceanu, čas pa — tisti po drugi svetovni vojni. Osebe, ki nastopajo, so člani ameriške armade in japonska srejna, ki osmeši ameriške »prevzgojevalne metode« v okupirani Japonski. Kapetanu Fishbyju, ki bi moral v Okinavi ustanoviti solo. Ligo za ženske pravice (po ameriškem vzorecu) itd., skratka plan B, ki so ga izdala ZDA za okupirane dežele. Toda ta plan B se na kraju samek tako izjalovi, da preide vsa stvar v komedijo, prepleteno z raznimi duhovitim domislamicami, namigovanji na ameriško demokracijo in množimi komičnimi situacijami v brezhibrem odrškem izziku. Delo sodi med napredna dela ameriške sodobne dramatične.

SNG v Trstu je doseglo lep uspeh z dramo »Sopotnika« holandskega pisatelja Jana de Hartoga. Drama ima tudi naslov »Pod nebom zakonske postelje« ali »V zakonu skozi življenje«. Nastopata samo Ona in On, prizorišče pa je zakonska spalnica. Bolj kot v osebah in prostoru se je pisatelj raznalmil v času. V treh dejanjih je nanizal sedem slik in v vsaki postavil letnico: 1890 po-roka, 1891 pričakovanje prvega otroka, 1901 nevzdržen položaj, 1908 starši in otroci, 1931 hčerkina poroka, 1925 petintridesetletnica poroka, 1938 sestanek starčka z rajnico.

IN NAŠE DRUŠTVENO ŽIVLJENJE?

Organizacij je precej in med temi so tudi prosvetna društva. Na vasi včasih res ne morejo razlikovati sestanka od sestanka. To še ni tako huda stvar. Važno je, da vrlada v prosvetnem društvu določen red. Društvo mora imeti lepo urejen sedež in lepo urejene društvene knjige (spisec članov, knjiga sej, blagajniška knjiga, kronika, popis inventarja itd.). Ce bomo ta vprašanja pravilno reševali, bo moč društva takoj porazila in izboljšalo se bo tudi izobraževalno delo. Društvo, ki gre po teji poti, bo imelo tudi več pravic. Kdor več da, ta tudi od družbe več prejme!

Nič čudnega, če ponavadi govorimo zgolj o napakah in težavah. V večini primerov je to posledica želje, da bi bila rast naše dužbe še uspešnejša. Dodamo torej, da smo napravili tudi v naši ljudski prosvetni lep korak naprej in celo takoj velik, da naša deželica ob morju ni več niti senca tiste-ga, kar je bila takrat, ko smo se osvobolili nacifašističnega jarma. VS

Mira Sardočeva in Rudolf Kosmač v filmu »Koplji pod brezo«

Med novimi knjigami

VII. ZVEZEK IZERANIH DEL IVANA CANKARJA, IZDALA CANKARJEVA ZALOŽBA V LJUBLJANI. V tem zvezek priobčena dela so izbrana iz Cankarjeve priovedne proze, nastale v času od pomlad 1909 do spomladi 1915. Te črtice imajo vse značilnosti Cankarjevega pripovednega snovanja po vrtniti v domovino (napisal jih je na Rožniku), črtica Bobi in Troje povesti pa so še iz časa Cankarjevega bivanja na Dunaju. Sedmi zvezek obsega Troje povesti (Zgodba o dveh mladih ljudeh, Krímar Elija in Zgodba o Simnu Sirotniku), ki so nastale pred pisateljevim odhodom v Sarajevo in so izšle leta 1911 pri Mohorjevi družbi. Sledi več krajskih črtic — Bobi, Idealist, Sošolci, Nagni'o se je sonce, Marijaš in Šopek cvetje. — V »rožniško obdobje avtobiografskih izpovedi spada povest »Moje življenje«, ki je prišla na svetlo v razdrobljeni fejtónski objavi, v knjižni izdaji pa še po pisateljevi smrti. Napoved, s katero je zaključil »Moje življenje«, je Cankar uresničil v avtobiografski povesti »Grešnik Lenart«, ki je izšla po pisateljevi smrti v založbi L. Schwentnerja. Sedanja izdaja je prirejena po pisateljevem kopisu. Knjigo zaključujejo opombe, ki jih je napisal prof. Boris Merhar s sedejanjem prof. Franceta Dobrovolske.

ooo

EMILE ZOLA: PARIZ, IZDALA CANKARJEVA ZALOŽBA V LJUBLJANI. Zola je prvak francoskega naturalizma, ki je smatral človeka za rezultant plemena, okolja in dobe, kot četrto komponento pa je dodal še darwinistično dednost. Umetninu mu je bila del narave, kakor jo vidi neki tempe-

Prvi jugoslovanski omnibus - film

Zadnja leta so prinesla v filmsko ustvarjanje novo oblikovno zvrst, tako imenovani »omnibus-film«, ki ga sestavlja nekaj krajevih filmskih zgodb. Dramaturška gradnja filma samega zahteva, da je zgodba filma povezana in logično grajena. V omnibusih so zaradi tega že prvi scenaristi in režiserji (v glavnem pa seveda producenti) stremeli za povezavo zgodb v smislnem enoto. Zato navadno povezuje v vseh omnibusih filmske zgodbe kakšna misel, zunanjih faktorjev ali kaj podobnega. Zelo so zasloveli nekateri italijanski, angleški in ameriški omnibusi.

Slovensko podjetje »Triglav-film« je že predlani sprejelo v svoj načrt snemanje omnibus-filma. Pri tem sklepku so ga vodili različni motivi, najvažnejši pa je bil brez dvoma ta, da bi se mladi slovenski filmski režiserji, ki še niso imeli priložnosti režirati umetniškega filma, preizkusili ob kratkem filmu.

Vsebinsko so bili mišljena, naj bi tri filmske zgodbe izvirale iz del naše sodobne pisateljske generacije in ker je pač tako naneslo, naj bi kot rdeča nit povezovala vse tri zgodbe še voda.

Prvi je šel na delo Igor Pretnar, ki je napisal scenarij na podlagi novele Miška Kranjca »Mlini na Muru«. To je ljubezenska drama, katere

okolje so plavajoči mlini na Muri. Napisana je pestro in s tenkim posluhom za prekmurskega človeka, kar je lastnost vseh predvojnih del Miška Kranjca. Igor Pretnar je študiral filmsko režijo v Sovjetski zvezni akademiji Eisensteina. Za snemanje si je izbral mojstra Rudija Vavpotiča, ki je znal svojo kamero prilagoditi prekmurski zemljji in človeku. V glavnih vlogah so nastopili Julka Staričeva, Nika Juvanova, Bert Soltar in Lože Potokar.

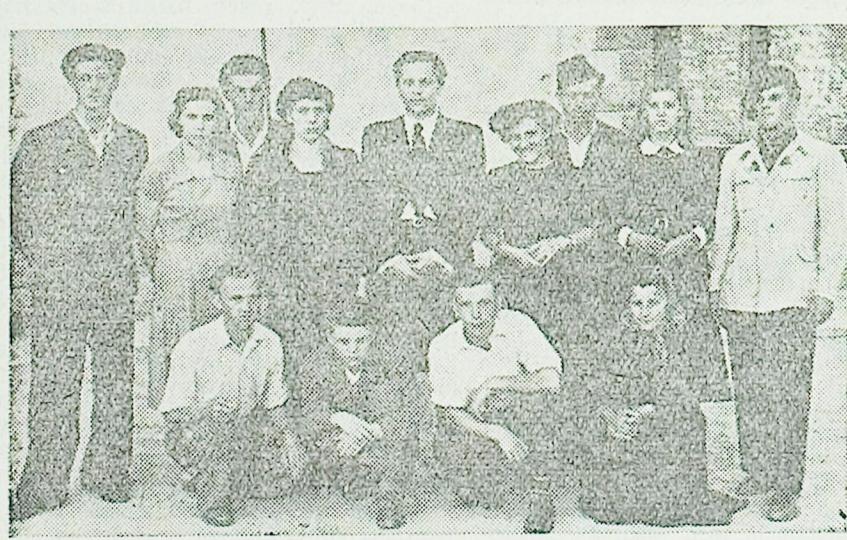
Ko je bila posnetna prva zgodba, so v »Triglav« filmu nekaj časa oklevali. Odločili so se sicer že za scenarij Janeza Kavčiča »Splavarji« (ki je končno dobil naslov »Hudičeva čljust«), ki ga je napisal po zgodbi Antona Ingoliča »Poslednja pot Andreja Vitužnika«. Toda problematična je bila tretja zgodba. V začetku so se močno ogreli za samostojen scenarij Zvoneta Sintiča »Neznanke«, toda malo pred začetkom snemanja v drugi polovici lanskega leta so odločili, da bodo namesto »neznanke« snemali Franceta Kosmača scenarij »Vodnjak« (v filmu ima naslov »Koplji pod brezo«) in sloni na povesti Prežihovega Vojanca »Vodnjak«. Končno sodbo o pravilni ali vsaj dobrni izbiri snov bomo lahko izrekli po premieri filma, ki bo, kakor zatrjujejo, v januarju ali februarju.

Janez Kavčič, ki ga doslej poznamo le kot spretnega režiserja dokumentarnih filmov, je snemal svoj film na Dravi, kjer je še najbolj razvito splavarstvo. Glavno vlogo starega Vitužnika, splavarja, ki se poslavlja ob svojega letega, nekoliko pustolovskega življenja, je zaupal Stanetu Severju, našemu znanemu gledališkemu igralcu in pogostemu gostu v naših filmih. Stane Sever je ob snemanju povedal, da mu že dolgo kakšna vloga ni ugajala tako, kakor vloga Vitužnika. Poleg njega igra cela vrsta vidnejših gledaliških igralcev, kakor Jože Zupan, Valič, Janez Vrhovec in drugi. Glavno žensko vlogo igra Majda Potokarjeva. Pri kameri je bil eden najbolj preizkušenih slovenskih snemalcev Ivan Marinček.

Franc Kosmač, ki se je nekajkrat bolj ali manj posrečeno lotil dokumentarnega filma, se je odpotavil s svojo ekipo v bližino Raven na Koroški. Sklenil je, naj v njegovem filmu zadiha Vorančeva ožja domovina, naša Koroška z vsemi svojimi pokrajinimi in folklorimi značilnostmi. Glavno vlogo je zaupal Mira Sardočevi, nadarjeni absolventki ljubljanske igralske akademije, in študenti iste akademije Rudolfu Kosmaču. Poleg njiju je nastopila še Mileva Zakrščková, Ante Gnidovec in nekaj domaćinov. Pri kamери je tokrat stal France Cerar, ki je posnel nekaj dobrih dokumentarcev in s tem filmom prestal kameramanski krst tudi v umetniškem filmu. Njegova slika je pokazala, da ima zelo fino čuteče oko in da se je uvrstil med vodilne slovenske filmske snemalce.

Tako je slovenski omnibus-film pred premiero. Ljudje bodo povedali, kaj mislijo o njem. Vsekakor pa smemo že pred premiero zapisati eno: to je redka priložnost sprostati tri mlade režiserje, ki se predstavljajo s svojimi prvenci v umetniškem filmu. Prav zaradi tega bomo film gledali še z večim zanimanjem, pa tudi z zavestjo, da so v svojih delih trije mladi režiserji skušali vsaj v glavnih potezah značiti svoj odnos do oblikovanja igranega filma. Gotovo je, da jim same zgodbe niso nudile vseh možnosti umetniškega oblikovanja, da so bili deloma ukenjeni v določen okvir, toda videli bomo, kako so se približali vzdolju, ki so ga trije moderni slovenski pisatelji orisali v svojih delih.

Film, ki bo nosil naslov »Triglav«, je prvi čisti jugoslovanski omnibus. Hrvatskega filma »Koncert«, ki so ga posneli pri »Jadranski filmu« Jani, ne moremo imenovati čisti omnibus, ker je to vendarle film o življenju ene in iste glavne osebe — učitelice klavirja. Vendar bomo v delovnem načrtu »Triglav« filma, namenjajo tri leta posneti nov omnibus-film, kar se z drugimi besedami pravi — dati novim slovenskim filmskim ustvarjalcem (režiserjem, snemalcem, scenaristom in na koncu tudi igralcem) možnost, da se afirmirajo v našem filmskem svetu. Vitko Musek.

Dramski družina iz Boršta pri Marezigah

Kramljanje o DEVINU

Kot nastajajo in se danes razvijajo naselbine ob trgovskih in industrijskih središčih, tako so nekoč nastala kmečka (polodžniška) in obrinjška naselja v neposredni ali posredni bližini gradov, teh trdnjavskih domov mnenj ali bolj močnem plemičev, vitezev, grofov, knezov, ki jih je v 9. stoletju zanesel v naše kraje fevdalni red. Leta je uenil zadružno življene naših prednikov, njih samostojnost in samonikost.

K takšnem grajskem naseljem štejemo tudi Devin, to staro slovensko vas ob zapadnem narodnem mejnišku, kjer se Kras zdrži s furlansko naplavino, oziroma kjer se njege stene stremo zapitijo v morski valovi. Mogodna in očarljiva priroda! Mikela in očara je pesnike in pisatelje, prispelovali k pravljicam in pripovedкам, a že davno prej je privlačevala tudi svet drugačnih nagibov in interesov. Saj se ta zembla večkrat imenuje že za časa Rimljanirov. Odotd je rimski cesarica Livia dobivala vimum pucium, ki ji je zelo ugašalo. Pravijo, da so Rimljani imenovali ta kraj Pucinum. Zgodovina imenuje grad na devinski skali; hruški kraj Atala, ki je v 5. stoletju po našem številu napadel in zavzel teatralko 1/4 milijonsko mesto Ogled, vključu Italije, ga je baje brezuspečno napadal. Kje naj bi ta grad? O utrdbi starega gradu trdijo, da je iz 10. stoletja, es da je ta nedostopna utrdba služila morskim paroparjem in da so le-ti imeli tutaj zelo pravljivo točko za svoje potvigne na morju in koprem. Tod je vodila glavna prometna žila med vzhodom in zapadom. Se bolj živahno vrvenje je bilo okrog Devina v dobi razvijajočega se plenstva. Nizje plenstvo – vitezi – je strelmo za razkošnim življencem po zgledu višjega plenstva in si v ta namen skušalo nabirati sredstva z roparskim junačevanjem. Tudi takim je bil Devin pravljiva stratežka točka.

Devinski gospodje se pritele svojo zgodovino 12. stoletju z družino Diethalim, ki je pridobivala na ogledu in moč, ter v 14. stoletju s Hugonom IV. zavzela uvaževano mesto. Ta je imel vzdvek Cangrande (Veliki pes), baže zaradi spotor z ogleskim patriarhom, ki ga je večkrat napadal. Najmočnejši in najvičnejši med vsemi devinskimi gospodje pa je bil Hugo VIII. (1354 – 1390). Medtem ko so se njegovi predniki vezali z gorških grofov ali pa z ogleskim patriarhom – med katere mi je bil zaradi posestev prepri – je ta sklenil prijateljstvo z avstrijskimi vojvodi in imel od tega veliko korist. Rad je nadigral trgovce na cesti Tržič – Trst in zahteval od njih za varstvo in spremstvo pretrinjavo, čeprav je bilo to v nasprotju s pogodbo iz leta 1281 med patriarhom Rajmundom in Hugom II. Devinskim. Avstrijski vojvoda Albrecht si je leta 1369 prizadeval, da bi dobil Trst v svojo oblast. Hugom mu je pri tem s svojimi ljudmi pomagal in bil zato nagrajen s 4000 golinarji, in to v obliki dohodkov.

Bela žena pred Devinskim gradom

nisi ali Mesi, oziroma Stari grad. Hugo je leta 1385 pogordil za spodnji grad z nekim Trasonom (Ta priimek je v okolici Marbora. O-

pomba pisca tega pravljnika), kaže se je s pogodbo odpovedal vsem pravljicam in na njegovem zgodbom dobiti v fevd (uživanje) tri kmetije pri Sv. Ulriku, sedanjem Samotričem in eno kmetijo v Trnovici, ki jo je odobrila neki Tomec.

Po Hugo smrti so vsa posestva Devinskih dobili njegovi sorodniški gospodje von Walssee, Razen grada Devina so podelovali grad Preim, Senožeti, Lipoglav pri Roču, Kazlav in mnogo drugih posestev.

Za rodbino je v začetku 15. stoletja sledila rodbina Thurn (Della Torre) in na jo Thurn-Takšiški kot še žive lastnik devinske graščine.

Fidalci so rabili za Devin ta-le imena: Devin, Devino, Dvino, Dušino, Tiben (Tibaj).

Omenili smo nekaj skopih zgodovinskih podatkov, ki so jim, ko govorimo o Devinu, skoraj ne moremo izogniti, pa čeprav ni namenje pravljice razkrivati težko usodo prednamev, ki jo vsebuje zgodovina devinske gospode. Pri vsem menjih sploh, spopadih in krvavih posredovanjih med sosedi so bili s krvnimi in drugim davkom soudleženi naši, ki so na njem živel in umrli!

Današnji Devin ima sicer novo

na

dac

in

drugo

tržaškega mesta. Imel je visoke in vplivne službe: in obrinjški središči, tako so nekoč nastala kmečka (polodžniška) in obrinjška naselja v neposredni ali posredni bližini gradov, teh trdnjavskih domov mnenj ali bolj močnem plemičev, vitezev, grofov, knezov, ki jih je v 9. stoletju zanesel v naše kraje fevdalni red. Leta je uenil zadružno življene naših prednikov, njih samostojnost in samonikost.

K takšnem

gra

jsk

na

re

ju

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

o

z

Zakaj se Sonja slabo uči

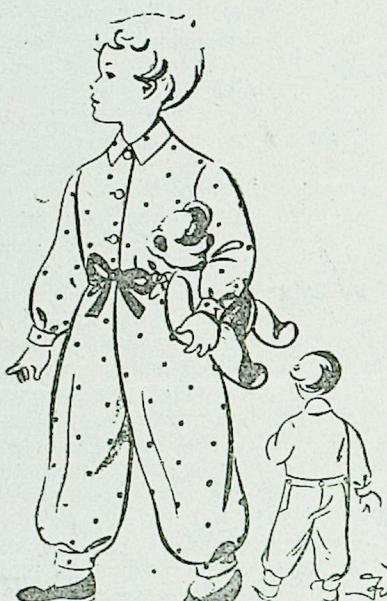
V polletnih počitnicah me je obiskala znanka se iz šolskih let. Med ostalim sva se razgovarjale tudi o najihotrocih ter o njihovem napredku v šoli. Padale so prav krepke in soče in na račun sitnosti in zahtevnosti profesorjev, kakor tudi na račun prenatrpanosti učnega načrta.

»Ali se sploh zavedate, vi šolniki, kaj vse pricakujete in zahtevate od doraščajočega otroka? Naj ti povem! Vse dopolne je moja dekleca v šoli. Vsa utrujenja in izčrpana pride domov in takoj prične z učenjem. Premnogokrat mora v enem popoldnevu napisati racunsko, slovensko in nemško nalogo. To veš, da ni malo!

In ko neha s pisanim nalog, tedaj si z obema rokama podpre glavo, buli v knjige ter se guji in guji, da postaja iz dneva v dan bolj bleda in slabotna. Saj ji bo to nenehno guljenje kar spokopalo zdravje! Kljub temu pa primasa domov bolj slave ocene. Pozna se, da le z veliko težavo leže deluje!«

Na obrazu se je znanki poznala resna zaskrbljenost. »Pa vendar mi ne boš očital, da se premalo brijam za otroka! Casa imam dovolj in ne preobrenjem jem s prav nikakrsnam delom. Povej, svetuj mi! Kaj naj počnem!«

Molčal sem. Nisem se hotel zalesteti s kakšnimi prenagajenimi nasveti. Naprosil pa sem jo, če jo snem ob pričnosti obiskati. Zele sem namreč videti in spoznati okolo

Pižama za našega malčka

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Jetra in žolč

Jetra so največja žleza v našem telesu, obenem pa tudi glavni laboratorij za presnavljanje hrane. Jetra delimo v večji desni reženj in manjši lev. Režnjici so v določenem sestavu združene jetne celice. Sredi režnjica poteka žila do vodnika, okoli nje pa ležijo v krogu razporejeni skupki celic, tako da dve vrsti puščata med seboj cevasto praznino. V to cevko se izloča žolč, ki po teh cevkah odteka v žolčni vod, žolčnik in tenko črevo.

Ob vnanji površini jetnih celic potekajo krvne žilice, ki jih loči razporek, v katerem se prepleta vezivno tkivo. Te žilice imajo prav posebno lastnost in sposobnost: iz krvi vskravajo snovi, ki bi tam ne smele biti in tako opravljajo nalogu cedila in prečiščevanja krvi. Jetra so sposobna tudi sprejeti večjo količino krvi in jo po potrebi vračati v krvni obtok. Tako varujejo srce pred preobremenitvijo, kar je važno pri srčnih boleznih in pri krvnem zastaju.

Seveda se pri dolgotrajnih srčnih obolenjih jetra sčasoma pojavijo. Odvečna kri, ki priteka vedno znova v desno polovico srca, se nabira in zastaja v jetri, kar povzroči okvaro. Jetra zatekajo, otrdijo in zbolijo. Prenapolnjene in razširjenje žile pritisajo na jetne celice in jih stiskajo, tako da polagona propadajo in ne morejo pravilno opravljati svoje naloge. Ta izpad jetnih celic povzroči slabo prečiščevanje krvi in izločevanja škodljivih snovi, ki

liščne, v katerih ta otrok živi in dela. Z vidnim vzradoščenjem je znanka ustregla moji prošnji. Poslovila sva se.

Četudi nisem imel mnogo časa — znanka je namreč stanovala v nekaj kilometrov oddaljenem mestecu — sem jo obiskal nekega delovnega popoldne. Namenoma sem si izbral prav delovni dan.

Ob mojem prihodu je bila znanka kar neprijetno presenečena: »Pa sem pričakovala, da nas boš obiskal kakšno nedeljsko popoldne!« In zavornice njenih ust so se odprle. Htela mi je praviti o vseh mogičnih gospodinjskih težavah, kako jih komaj zmaguje. Saj da nima niti toliko časa, da bi se posloeno oddahnila.

Postušal sem jo, moj pogled pa je begal po precej neurejeni kuhi. Na zamazanem štedilniku so bili kar v lepem neredu razmetani krožniki in lonci. Za mizo pa je sedelo slabotno deklece in pisalo.

Sedel sem na ponujeni stol, opazoval deklece ter poslušal neprestano regljanje znanke.

Za nekaj časa se znanka umakne. Približam se tedaj Sonji in opazujem njen delo. Obiskeuje drugi razred gimnazije. Pisala je racunsko vajo. Molč je s prstom počakal napako. Dekletec nekaj časa tuhka, kaj kmalu pa se mi zahvali s prav prijaznim nasmehom.

Med tem časom se je vrnila njeni mati, »Daj stricu kozarec! Ali prav nič ne vidiš? Za vsako reč jo je treba opozoriti!« — Na Sonjinem obrazu se je pričakala lahna rdečica. Molč je vstala, prinesla kozarec in nadaljevala z učenjem. Najni razgovor — govorila je pravzaprav samo znanka — se je nadaljeval. V mislih sva obiskala razne znance in znanke ter njihove družine in se seznanila z vsemi njihovimi vrstami in slabostmi. Bilo mi je mučno zaradi dekleca. Opazil sem na njej, kako si je pričadevala, da bi se poglobila v učenje, pa ni šlo!

Ko sem se ravno hotel posloviti, je prišla znankina soseda. Bilo je netaktno, ko bi bil sedaj odšel. Ostal sem. Sonja je morala primesti še en kozarec. Tedaj se je razgovor še razvzel. Spominjalna in do vseh podrobnosti je naštavala vse dogodivščine, hudomušnosti in magajivosti iz svojih dijaških let. Saj jih ni hotelo biti konca!

Ena hudomušnost je izvzala drugo. — Sonja pa se je učila.

Znankim mož se je vrnil iz službe. Na Sonjinem obrazu sem opa-

zil tih nasmešek, s katerim je pozdravila svojega očeta. Stopil je k njej, pobožal jo po laseh in pritegnil njen glavico k sebi. Ali znate brati hvaležnost v otroških očeh? V Sonjinih očeh je je bilo mnogo!

Poslavljaj sem se. »Vidiš! Prav vsak dan ostajam doma, prav vsak dan nadzorujem Sonjo, kako se uči in zagotavljam ti, da je prav vsak dan tako kot danes in vendar dekleca v šoli komaj, komaj rine!«

Vsi trije smo odšli na dvorišče. Sonja in sosedka sta ostali v kuhinji. Tedaj sem znanki povedal: »Praviš, da je vsak dan pri vas tako, da si vsak dan doma in nadzoruješ Sonjo pri učenju. Preprčam sem, da bi bilo za dekleco mnogo bolje, da je ne nadzoruješ, ampak da ji daš pri učenju mir ter da greš ti k sosedu, namesto da ona prihaja k tebi.«

Zameril sem se ji: »Prav tak si kot moj mož! Niti on mi ne privošči nekaj minut prijetnega kramljanja po težkem gospodinjskem delu. Vsi dedci ste enaki!«

Poslovil sem se. Slovo od nje je bilo dokaj hladno, tem krepkeje pa mi je stisnil roko njen mož. Molč je odobral moje besede.

In Sonja? Pred nekaj dnevi sem jo srečal. Vračala se je iz šole domov. Nasmejanega obraza me je pozdravila in rekla. »Stric! Pričrite še kaj k nam! Njeno povabilo mi je zagotovilo, da moj obisk ni bil brez uspeha. — jaz —

NAŠI VZGOJNI PROBLEMI:

Razplet v Dijaškem domu

Objava pisma koprskih dijakov — osmošolcev, gojencev Dijaškega doma, s katerim so hoteli dati pobudo za rešitev nekaterih notranjih problemov v domu, in odgo-

Krilo in bluza — vedno moderno, praktično in prikladno

ZENE po svetu

Praktično delo državne posvetovalnice za gospodinje v Ameriki

Vsaka od 33 milijonov ameriških gospodinj se lahko obrne na kategorikoli izmed 250 izvedencev ali izvedenik državne posvetovalnice kar po telefonu in vpraša za nasvet glede pripravljanja okusne in zdrave hrane, šivanja oblike za otroke in ureditev stanovanja, nakupa oblačil in hišnih potrebščin in slično. V 30-letih svojega obstoja je gospodinjska posvetovalnica razposlala nad 146 milijonov gospodinjskih vestnikov brezplačno ali po nizki ceni. Nadalje obveščajo gospodinjski izvedenci tega urada o najnovnejših izkušnjah v gospodinjstvu in o njihovih najnovnejših izdelkih gospodinje v člankih, ki jih objavljajo v listih in časopisih ali v radijskih in televizijskih oddajah.

Glavno skrb posvečajo gospodinjski strokovnjaki pravilni prehrani ljudi različne starosti, ki naj bo primerna njihovemu vsakdanemu poklicnemu delu, kar je zelo važno za zdravje.

Ti izvedenci so na primer dognali, da vsebuje zeleno listnato sočivje veliko več vitaminov kot pa rumeno. Vitamin A je važen za telesno rast, zato dober vid in varuje kožo pred okužbo.

V svoji brošuri »Družinska hrana« priporoča gospodinjski urad preizkušene kuhrske metode, opozarja na primer gospodinje, da vsebujejo mleko, sir in jajca za telo ravno tako koristne beljakovine kot meso, ribe in perutnina, jih svetuje, naj pripravijo surovo in kuhanjo sočivje, ki vsebuje hraniljive rudnine in vitamine, jim priporoča, naj ga hitro kuha in takoj vroče prinesajo na mizo, da ne zgubi na svoji hraniljivosti. V brošuri najdeš dobro preimljene jedilnike za obede kot tudi pise za cenena jedila.

Na osnovi številnih poskusov s tkaninami za oblačila v laboratorijskih in za vsakdanjo rabi je gospodinjski urad izdal poseben priročnik za kupovanje oblačil in tkanin. Gospodinjski urad je tudi na podlagi preučitve statističnih podatkov o merah ženskih in otroških oblačil priporočil manufakturni industriji najprimernejše kroje in mere za ženske in otroške oblike.

Da prihrani gospodinjam nepotrebno delo v gospodinjstvu, je gospodinjski urad izdal koristna navodila za razporeditev pohištva, zlasti za smotorno ureditev kuhinje in kuhinjske shrambe, in sicer za gospodin-

vor upravnika tov. Iva Pušnarja na to pismo, sta v javnosti sprožila vrsto različnih komentarjev. Zadevo je obravnaval tudi Svet za prosveto in kulturo pri OLO Koper na svoji redni seji, na kateri so razpravljali o novih uredbah in finančnem poslovanju internatov na splošno ter s tem v zvezi tudi o razmerah v koprskem Dijaškem domu. Obravnavali so še stanje v kinofikaciji okraja ter o izbiri in razdeljevanju filmov in pa stanje in potrebe šolstva v okraju. Seji je predsedoval tov. Abram Mario, prisostvoval pa je tudi sekretar republiškega Svetu za prosveto in kulturo tov. Vodopivec Vlado.

Po poročilu o novem načnu finančnega poslovanja po zavodih in internatih, kot ga predvidevajo na to področje razširiti republiške uredbe, ki ga je podala načelnica SPK tov. Beltram Živa, je začela razpravljati razmerah v Dijaškem domu in o zavoženih odnosih med gojencem in upravnikom, kar je prišlo do izraza v omenjenih pismih. Kaj je bil vzrok, da se je vzgojno delo tov. Pušnarja, s katerim so bili spočetki tudi gojenci, tako sprevrglo, da je videl nazadnje v poverjenih mu gojenih skoraj sami slabé ljudi, kar je prišlo do izraza v njegovem odgovoru, bo bržko težko dognati. Dejstvo je, da je s svojim pismom sprožil družbeni problem, za katerega so se pozanimali tudi množične organizacije, zlasti Zveza komunistov in mladinska organizacija. Ti dve sta raziskali okoliščine in moral končno obsojeli upravnika doma zaradi njegovega odnosa do mladine na splošno. Vsi prisotni so postopek tov. Pušnarja obsodili kot nepravilen in v nasprotju s splošnimi vzgojnimi načeli.

Svet za prosveto in kulturo je po izbrani razpravi razrešil tov. Pušnarja dolžnosti upravnika Dijaškega doma ter sprejel sklep, ki določa, da ne more več biti zaposten kot vzgojitelj. Ker so bila obravnavana tudi nekatere vprašanja, ki se tičejo upravljanja Dijaškega doma, je bila imenovana posebna komisija, ki bo ves primer še podrobnejše raziskala. Upamo, da bo komisija svoje zaključke sporočila javnosti.

Poudariti moramo, da je nastalemu položaju v mnogocem kriva pasivnost upravnega odbora Dijaškega doma, ki je bil samo formalen organ na papirju, ni pa vrlj svoje družbene vioge. Na splošno je zavzela zadeva že takoj spočetka pri prvih nasprotjih, ki so se pojavljala med upravnikom in gojenci, preozek osebnih okvir, za kar so krivi delno tudi dijaki sami, nekaj pasivnih upravnih odbor, največ pa seveda upravnik sam. V novih pogojih bo treba predvsem okrepliti prav družbeno upravljanje v Domu, po drugi strani pa morajo tudi gojenci sami nuditi vodstvo v njegovem prizadevanju dovolj podpore in ga pravilno razumeti.

Zdaj je čas zimskih športov in zabav. Takole boste za zasnežene hribe lepo in gorko oblečene

Kultурно - просветно delo v Cerknem

»Prosvetno društvo ne dela!« — Ponavljajo te »večne resnike«, ki prišlo nekaterim ljudem v Cerknem že tako v navado, da niti ne razmišljajo več, če je sploh še aktualna. Vsekakor so vsi navzoči na zadnjem društvenem občnem zboru lahko ugotovili, da to ne drži. Preteklo leto je bilo precej plodno.

V preteklem letu 1954 so člani društva postavili na oder »Gospodarski kmetij«. Občinstvo je sprejelo nastop domačih igralcev z odobravanjem. Letos bodo z isto igro nastopili v Žireh, kamor so jih povabilji. Ugotoviti moramo, da bi bile lahko dramske predstave v Cerknem bolj pogoste. Leto 1955 bo tudi v tem oziru plodnejše. Mladi igralci vadijo sedaj Lipahov »Glavni dobitnik«, ki bo prav kmalu na odru. V programu pa je tudi Gogoljev »Revizor«. Pevski zbor je pretekel redno vadiji in sodeloval skoraj na vseh proslavah.

Društvo ima precejšnjo knjižnico: 960 vezanih knjig in 210 broširanih knjig. V zimskih mesecih živahnno deluje. Knjižne omare ne odgovarjajo, treba bo poskrbeti no-

ve. Na občnem zboru so predlagali, naj bi s sodelovanjem Turističnega društva v Cerknem zgradili novo stavbo za knjižnico, čitalnico in turistični urad. To bi bil lep prispevek k razvoju turizma in kul-

ture. Ljudska univerza, ki deluje prav tako v okviru društva, se je v preteklem letu borila s prav posebnim problemom. Na razpolago je imela predavatelje in prostor, manjkalo pa ji je občinstvo. In vendar so bila napovedana predavanja zelo zanimiva in za vsakogar poučna (iz področja zdravstva, gospodarstva itd.). Letos je Ljudska univerza zopet začela z delom. 10. januarja je bilo izredno zanimivo predavanje o Indiji. Tudi letos bi bilo pričakovati večjo udeležbo. Odslej bodo predavanja redno vsakih štirinajst dñi iz področja biologije, zemljepisa, zdravstva, gospodarstva, tehnične itd. Vodstvo LU bo upoštevalo želje poslušalcev.

Program za leto 1955, ki so ga člani sprejeli na zadnjem, vsekakor plodnem občnem zboru, v precejšnji meri dopolnjuje dosedanje delo. Razen že omenjenega, obsegava v glavnem naslednje:

Povečali naj bi število članov, predvsem pa bo skušalo društvo pritegniti k prosvetnemu delu mladino; knjižnico bomo izpopolnili z novimi knjigami, nabavili pa bomo po možnosti tudi nove knjižne omare in manjkajoča glasbila; tudi letos bo društvo sodelovalo na vseh proslavah, prirejalo literarne in glasbene večere; če bo zadost prijavljencev, bomo organizirali tečaj nemškega in francoskega jezika ter tečaj glasbene teorije.

Delo prosvetnega društva »Simon Gregorčič« bo zelo clajšalo dograditve nove velike dvorane. Sedanja dvorana je last KZ Cerkno. Poštujejo se je kljub podjetju in vse množične organizacije v občini, poleg tega pa je danes že neprimerena

PODGORJE-ZAZID

Pojasnilo k dopisu »Zazid« v Slovenskem jadranu z dne 17. decembra 1954.

Ker je dopis kritika o »nemarni dostavi pošte« in je pisec to podkrepil celo s podatki, dajemo to-le pojasnilo:

»Slovenski Jadran« z dne 19. decembra je prišel na pošto v Podgorje z enodnevno zamudo, to je v soboto 20. decembra istočasno s sočno »Ljudsko pravico« in to takrat, ko je pismoneša že odšel, da raznese pošto po okoliških vasih. Nemogoče je torej zahtevati, da bi pismoneša zvečer istega dne zaradi — na žalost — samo enega izvoda SJ in LP, ki prihajata v Zazid — ponovno prehodil pot Podgorje — Zazid in nazaj.

S. P.

za kulturno-prosvetne namene, ker je premajhna in slabopremišljena.

Prosvetno društvo je torej v zadnjem letu v veliki meri po zaslugu prizadevnega predsednika, tov. Antona Oselija, in ostalih članov odbora pokazalo precejšnje dejavnost, še lepši pa so izgledi za letošnje leto. Zasluži zato vse priznanje in podporo vaščanov, političnih organizacij in gospodarskih ustanov.

— a —

Hruševci bodo gradili vodovod

V Hruševju smo že več let občutili pomajkanje dobre pitne vode. Na kraj vasi pri »Škali« so že pred več leti napoljali vodovod. Od »Škale« do sredne vasi je približno 600 metrov daljave. Tako dolg jarek bo potrebno skopati in položiti cevi, pa bi imeli vodo sredi vasi.

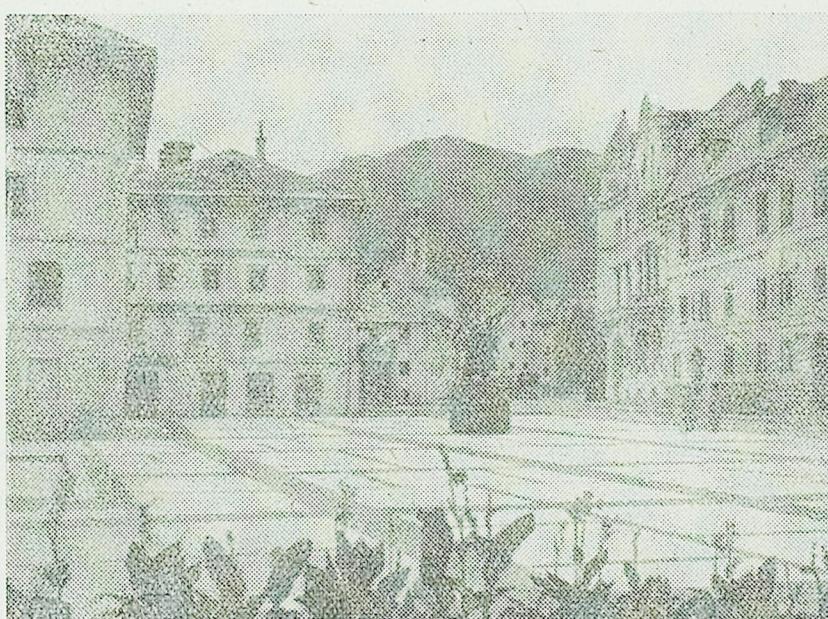
Najbolj živahnega je bila razprava o obveznostih, ki jih je dolžan sprejeti vsak posamezni gospodar. Po doseganju načrtih bi na vsakega gospodarja odpadel 27 metrov izkopa. S tem smo vsi soglašali, le eden ne in je to utemeljeval s tem, da nima živine in da ima majhno družino. Soglasno je bil sprejet predlog, da bi takoj začeli z deli. Tudi tisti, ki niso bili na sestanku, so sporočili, da soglašajo s sprejetim sklepom. Da bo delo uspešnejše in da bo v delovnem prispevku doseženo sorazmerje, smo izvolili člansko komisijo gospodarjev, ki bo uredila zadevo tako, da bo prav za vse. Ta komisija bo uredila tudi ostala odprta vprašanja in usmerila delo. Vsa tehnična dela gradnje bo vodil inženir Penko iz Ljubljane.

Naravno, da vsega kar predvidevajo načrti, ne bodo mogli narediti v nekaj letih. Po načrtih bo za to potrebnih celih 20 let.

Podobne načrte izdelujejo te dni v Ljubljani tudi za mesto Koper.

ŠMARJE

Na seji občinskega ljudskega odbora, ki je bila v torku, so po razpravi v imenu volilcev občine sprejeti predlog, da se celotno področje sedanega občinskega odbora, razen Padne in Nove vasi priključi k bodoči koprski komuni. Prebivalci Padne in Nove vasi pa so na množičnih sestankih v ponedeljek sprejeli sklep, da se priključijo k bodoči piranski komuni. Ti dve vasi sta gospodarsko navezani na bodočo piransko komuno, ker imajo kmetje svoja zemljišča v Sečjolski dolini.

Obnovljeni glavni trg v Idriji

DRAGO REHBERGER:

Z A P I S K I
S POTOVANJA
PO SREDOZEMSKIH
IN ANGLEŠKIH
PRISTANIŠČIH

Morja široka cesta

9

Ker sem hotel pogledati na plažo, ustavljam se proti njej. Pogledam na najbljžo pot. Skozi graj pinij in palm kmalu dosegam na začetek plaže. Pričakoval sem podobno obalo kot v Ain D abu. Res je taka, le da je neprimeren daljša, da konča skoraj ne razloči, široka pa najmanj dvesto do tristo metrov. Moje kopalke, ki sem jih vzel s seboj, ne pridejo v poštev, ker piha do kaj hladen veter. To seveda ne moreti nekaterih kopalev, ki se premestavajo na valovih. Odrečem se torej kopanju, posebno še, ker je vstopna na kabine 150 frankov. Gledam vremena: je tudi v Afriki letos vse narobe. Domačini seveda dolže za te prekuceje atomsko in vodikovo bombo in pravijo, da kaj takega prejšnja leta ni bilo. Mognede povedano, na vsej poti do Casablanca nam ni bilo nikjer vroče, ne na kopnem in ne na ladji, razen nekaj uric v Nemoursu. Moje tube z mažo proti soncu bom prinesel neodprtne domov.

Ob poti nad plažo zagledam spominsko ploščo, ki pravi, da so se na tej plaži 8. novembra 1942 izkrcali Amerikanci, da bi začeli borbo proti načistom. Pogledam mi beži po dolgi in široki plaži in predstavljam črno množično vozil, vojstva in tankov, na morju pa številne ladje in izkrcevalne čolne. Tu se je začel pred dvanajstimi leti pohod, ki se je sicer zmagoval končal, uničil pa je mnogim verovanje v svobodo, ki so jih Anglo-amerikanci tistikrat propagirali s tako lepimi besedami.

Kmalu sem se zatekel v zaščito palm in vrtov pred mivko, ki jo je močan veter neprijetno nosil v oči. Po ulicah je bilo kar toplo, zato sem šel na ogled. Vile, same vile povsod, še lepše kot v Casablanci, zakaj videti je, da je Fedala mesto oddih za bogataše iz Casablanca. V tej četrti vih nisem viden niti enega domačina, le bečce povsod, izjemno marokanskega vrtinarja v prelepem centralnem parku. Na skriti klopi sem pospravil svoje kosilo, nekaj sendvičev in oranžo, nato pa me je začejalo in že sem sedel v bližnji kavarni pri Coca-Coli, ki je najcenejša pijača. Z natkarjem sva se kmalu za-

pletla v razgovor, ki mi je razkril neverjetne stvari o kupčijah z belim blagom. Zdela se mi je, da je mož zelo, skoraj preveč dobro informiran o teh postih, zakaj pojasnila so se mi z dela presenetljiva, ali pa je o teh stvarih poučen marsikdo, kar bo verjetno tudi držalo. Maroko je pravolego prostitucije in organizirane trgovine z ženami vseh ras in narodnosti. Kje je središče, je težko reči, ker trgovina evete po vseh mestih od mednarodnega Tangerja do Goulimina in Ifnija na meji španskega Maroka dači dolni na jugu. V Marakeshu, ki leži okoli 250 km južno od Casablance in je eden izmed štirih rezidenc maroškega sultana, živi približno 20.000 prostitutk, večina domačink, oziroma Afričank vseh ras. In to v mestu, ki šteje približno 300.000 prebivalcev.

Razni Bousbiri in Casbe v maroških mestih so na zunaj domačinske četrti, v resnicu so pa le četrti prostutucije, v katerih gledajo ne domačini ne Francozi takšno zloto. Biju Ifnija je moderno urejena baza Tar el Dasane, z vodovodom, ki je speljan 50 km daleč in leta inščem, kjer odpromljuje žene v Južnem in Severno Ameriko in drugam po svetu. Lastniki t. baze ali predhodnega zbirališča so Južnoamerikaneci, katerim njeni agentje po vsem svetu poslušajo belo blago v to taborišče, kjer se vrši priprava in izbiha. Tudi poglavari

raznih plemen v notranjosti Maroka pošiljajo mlada dekleta v to taborišče, da se od beihi prostututku nauči vseh umetnosti.

Tudi Fedala sama ima elegantno vilo s sobami v različnih slogih, v krijskem, uroliskem, perzijskem, benečanskem in podobno. Tu živi okoli trideset takozvanih boljšin prostututk raznih narodnosti, zlasti Francozinj, ki so predvsem vabila za bogataše in Amerikance. Vilo je zgradil nek znan casablanški arhitekt in je njena notranjost, kakor mi je zatrjeval natakar, res vredna ogleda. Verjetno mi je hotel vzbudit radiovednost, da bi si jo šel ogledat in seveda, da bi pustil kaj frankov v njej. Možakar je bil pač slab poznavalec ljudi ali pa sem se jaz obnašal tako, kot da bi imel v žepu 20.000 frankov.

Po tem razgovoru o prostituciji, ki je v Maroku nekaj vsakdanjega in ki ne povzroča nikomur sivih las, sem se spomnil znamenitega francoskega novinarja Alberta Londresa, ki je okoli leta 1930 razburjal svet s svojimi odkritji o mednarodni trgovini z opijem, z belim blagom in razmerah v tujski legiji ter o drugih mednarodnih škandallih. Gangsterji prenekatero dežele so temu borcev za resnice in posljenje stregli po življenu in bil je tam v petih marsiškateri izprijeni policiji. Izgubil je življeno pri nešreči francoskega parnika GEORGE PHILLIPAR, ki je, če se ne

motim, leta 1933 zgorel v Rdečem morju. Dobro se še spominjam časopisni poročil o tej nešreči in imenja nekaterih, da Londres takrat ni po naključju izgubil življenga. Od tistih mal pa do danes se je tihotapstvo z mamili in cigarami in kupčijo z ženami tako razpasla, da bi samo v francoskem Maroku in Tangerju bilo potrebno nekaj desetin Londresov, ki bi se borili proti temu zlju in opozorili svet na mračne sile, ki zastupljajo ne samo francosko mladino, marveč tudi mladino drugih narodov. Iz statističnih podatkov za ZDA je razvidno, da je na primer samo zaradi situacija skupnost v letu 1950 utrpela nad 120 milijonov dolarjev škode in sicer zaradi stroškov zdravljenja in izgube na zaslužku.

S takimi mislimi sem se popoldne vrátil v Casablanco na naš TUDAPUSKO, kjer sem zvedel, da ostajemo še en dan. Ta dan smo porabili za ogledovanje še ostalih zanimivosti in seveda zoper trgovin, ki so tudi tu polne vsega mogočega blaga. Ne samo Casablanca, marveč ves Maroko je bogat, morda še bolj kot Alžirija. Tudi tu zavzema poljedelstvo prvo mesto. Ječmena, pšenica in koruze predajo skupaj okoli 2,600.000 ton letno, kar je nekaj več kot v Alžiriju. Pomaranje in mandarin ter limon 181.000 ton, vina 1.090.000 hl in olivnega olja 27.000 ton. Polje-

Sem in tja po Sežani

Stanovanjski problem kraške metropole je še vedno tako zaostren, da smo z njim zašli v slepo ulico. Zdaj posljujeta pri občinskem ljudskem odboru novo imenovana stanovanjska komisija in stanovanjska uprava, razen teh imamo še stanovanjske svezte in svet stanovanjske skupnosti, kar je vse v najlepšem skladu z obstoječimi predpisi, stanovanj pa klub temu ni, oziroma jih je vedno manj. Vse naštete ustanove in forumi se ne morejo uveljaviti, dokler ne bo razpoložljivega stanovanjskega sklada. Tako vsaj menijo nekateri. Če pa si stvar ogledamo nekoliko bliže, je stanovanjski problem Sežane vendarle drugačen. Kadar je tako, da stanovanjska komisija in uprava nimata razpoložljivih stanovanj, tedaj naj bi priskočilo na pomoč prebivalstvo samo, zlasti glede samih stanovanj. Imamo primere, da nekateri stanujejo v udobnih stanovanjih, pa nimajo toliko socialnega čuta, da bi prostovoljno odstopili eno sobico sodržavljani, ki pomaga graditi socialistizem in je enakovreden član skupnosti. Ne, niti trohice lastnega udobja niso pravljjeni žrtvovati. Nikogar od teh ne moti, da se petčlanska družina stiska v eni sami sobi in zatohli, mračni kuhinji, da pa na drugi strani tričlanska družina stanuje v treh udobnih sobah z vsemi pritiklinami. Ali bi ne bilo v duhu socialistizma in človeškega čutjenja, ako bi se kdaj spomnil in iz lastnega nagiba zamenjal preveliko stanovanje za manjše in bi s tem ublažil nevzdržno nesrazmerje v zasedbi stanovanj?

Spričo težke krize v Sežani je zankrat vsakršna reprezentativnost stanovanj nevzdržljiv luksus. In če stanovanjska oblast izda v tem smislu kakovo odločbo, naleti na ogorčen protest in vse mogoče izgovore ter izmikanja. Oficir, ki je že drugo leto stalno nameščen v Sežani, mora stanovati s ženo in majhnimi otrokom v eni sami sobi, brez kuhinje in brez shrambe. Vsi trije so zboleli in ker ne morejo dobiti primerne stanovanja, je moral poslati mož ženo in otroka domov, da bi jih obvaroval še hujših posledic. Na drugi strani pa ima žena, ki je popolnoma sama in je ves dan zaposlena v službi, opremljeno enosobno družinsko stanovanje, ko bi ji zadostovala samo samška soba. Občina se veliko trudi, da bi z raznimi adaptacijami vas nekoliko odrešila stanovanjske stiske, medtem ko se doslej še ni nihče lotil racionalne razdelitve stanovanj, četudi bi se s tem dalo pridobiti precej samških sob in morda celo kako družinsko stanovanje. Naloga sveta stanovanjske skupnosti in hišnih sestov bi bila, da z vso resnostjo in doslednostjo izvedejo to akcijo. Administrativno reševanje stanovanjskega problema v Sežani pa ne more privesti v tem pogledu do nikakega izboljšanja.

Uprava hotela »Triglav« je dala že

lani preurediti bivše skladišče v plesno dvorano, kjer si domači in tuji plesalci ob nedeljskih večerih brusijo pete po taktu domačega »jazza«. Če si ta prostor ogledaš čez dan, ko je prazen, se ti zazdi kar prijazen in nekam privlačen. Zvečer pa, ko je rajanje v polnem razmahu, skoraj ne razločiš obraza od obraza in baje se je nedavno nekomu primerilo da je v neprodrimi megli drama zemanjal svojo ženo z neko drugo »gracioj« in je bila stvar hudo nerodna. Zdravniški izvedenci trdijo, da si v takem dušljivem ozračju kaj lahko pridobi naj si bo naduholi ali piškavost pljuč. Zato naj bi podjetna hotelska uprava poskrbela za izdatnejše zračenje tega nizkega plesišča ter ga opremila z ventilatorji. Kajti če bosta plesalec in plesalka od zadimljenososti zbolela ali se celo zadušila, ju ne bo več plesat.

Tam, kjer so graditelji novega vodovoda razkopali in razrili ceste in ulice, je sedaj potrebno le-te zopet tako urediti, da bodo sposobne za uporabo pešcem in vozilom. Gradbeno podjetje »Kraški zidar« je poslalo te dni »na vas« drobilec za gramoz in z njim nekaj svojih ljudi, ki pripravljajo material za ureditev cest. Da bi šta stvar hitreje od rok, bodo prebivalci hiš v prizadetih ulicah gotovo tudi sami priskočili na pomoč, ko bo treba nasipni material razvražati in nasuti ulice, nakar jih bo pogladil še cestni valjat in bodo spomladni gladke in utrjene.

Potem, ko smo se v našem kinu nagledali »Tička« in emolučno ugotovili plehrost ameriških filmskih burk, smo končno doživeli ugodno presenečenje v »Najlepših letih našega življenja«. Življenjsko resnično podana zgodba treh preživelih pristnikov ameriške vojske, ki so se vrnili z bojišča na svoje domove, je gledalec priklenila na triurno napeto spremljanje dogodkov na filmskem platnu. Presenetljivo je učinkovala vrnitev mornarja, ki je izgubil v vo-

ni obe roki in se končno klubu temu našel v objemu zveste ljubezni, v kateri ni bilo kar nič ameriškega. Film je poln vsebine, režijsko in igralsko dognan ter vseskozi realističen. Naj bi uprava kina skrbela tudi v bodoče za to, da bomo gledali v Sežani res kvalitetne in dobre filme.

—x—

Črnovrški škafarji

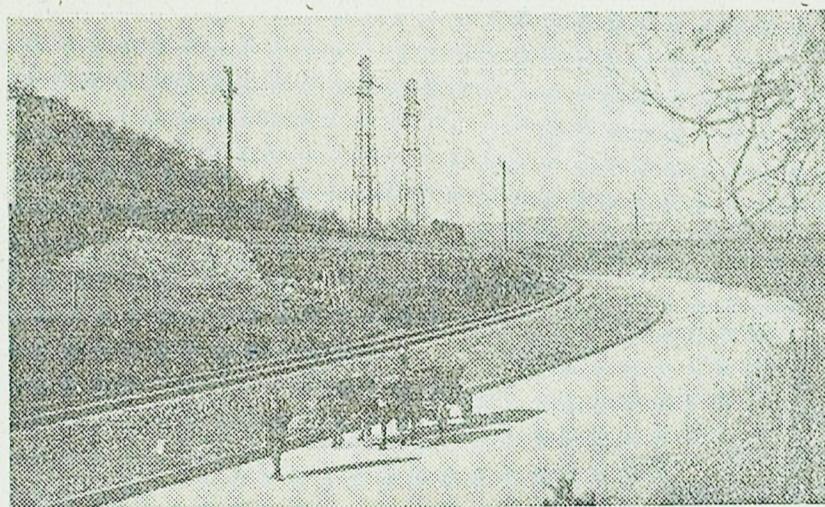
(Nadaljevanje s 7. strani)

podrta debla smrek, ki so gnila in razpadala. To je bilo pred dobrimi sedemdesetimi leti. Ko so v našem kraju prišli okupatorji, smreke niso več gnile, ker so gozdove na debelo sekali in uničevali. Danes pa je za les težko. Tako je drag — če ga še moremo dobiti! — da ne zaslužimo niti 50 din čistega na dan. S škafarstvom vlečemo naprej samo zato, da čez zimo nismo brez dela. Zima pa je pri nas dolga tudi pet mesecev.

Pred šestdesetimi leti je bilo v tej hiši šest škafarjev. V eni zimi smo napravili do 1400 kosov brent, brentačev, škafov raznih velikosti, omrež za vino, škafov za kopanje itd. Nad 30 let smo to posodo zdelovali za nekoga trgovca v Sežani.

Nekdanji škafar Ivan Kavčič, ki je v svojem življenju opravil — in je potreben še opravlj — poklic škafarja, mlekarja, tesarja, gozdnega delavca in zidarja, je zaradi predragega lesa opustil škafarstvo. Njegov oče je posiljal leseno posodo do konca prve svetovne vojne v Ljubljano. Ko je Italija zasedla Primorsko, pa je moral kupčijo preusmeriti na Trst. Tam so bili leseni izdelki zelo dobro sprejeti. Če bi bil pripeljal cel vagon vinske posode, bi bil lahko takoj oddal. Še tole je povedal tovarš Kavčič:

»Jaz sem šest let pošiljal vinsko posodo trgovcu Francu Gregoriču v Pazin v Istri. Ta trgovec je bil ro-

Motiv iz Sežane — štiri velike pridobitide: telefon, elektrika, železnica in cesta

delstvo se najbolj razvija na področju ob Atlantiku, ki je dovolj vlažno in ki se ga da namakati, za kar skrbri desetina rečnih pregrad. V notranjščini je podobno, kot v Alžiriji, sušno in puščavsko področje, kjer uspeva živiljenje samo v oazah. Tudi živinoreja in ribištvo sta pomembni veji gospodarstva. Letnili ribolov znaša okoli 100.000 ton, kar je v prmerjavi z severno Alžirijo ogromno več. Razlog za to so hladni globinski tokovi, ki se dvigajo na površje ob vsej obali Maroka. Kjer pa se meša hlađna in topla voda je morsko živiljenje majhnejše. Najvzajemnejša ribska je Safi, Južno od Casablance, kjer so tudi tovarne konzerv. Za ribištvo sta pomembni tudi Casablanca in Fedala z nekaj tovarnimi konzervi. V zadnjih letih se močno razvija tudi industrija (fiočati, cement, rafinerije sladkorja, konzerviranje sajra in zelenjave itd.), ki se mora zahtevali producenji elektroenergije. Med vsemi severnoafriškimi deželami proizvaja francoski Maroko največ energije in sicer 686 milijonov kWh v letu 1953, kar pa skušajo še povečati z novimi termo elektrarnami.

Iz vseh teh številk je lahko razumeti, odkd preovrl Casablanco in drugih mest. Nemački pa pri pomogni ameriški kapital in pa ameriške investicije pri graditvi vojaških objektov, predvsem leta Agadir in Magador, ki ležita skoraj nasproti Kanarskim otokom,

ski obali. Zdi se mi, da je ta kapital imel tudi prste pri nedavnih nemirih, ker baje krepko izkoristi razna trenja med pristaši bivšega sultana Sidi ben Mohameda in pristaši novega.

Ko smo vkljucili še tovor plute, je TOPUSKO zapustil Casablanco in Afriko. Vtisi ki so se nagnadili ob obisku širih afriških pristanišč, so se preveč sveži, da bi lahko bili dokončni. Še bo treba razmisljati o vsem, kar sem videl in sišal, da bom lahko objektivno sodil. Eno pa vsem že sedaj: tista pričakovanja, ki sem jih imel, ko smo prvič zagledali afriško obalo, vso rožnato od jutranjega sonca in s skalnatim hribovjem v ozadju, se niso izpolnila. V svoji naivnosti sem pričakoval, da bom v teh pristaniščih mestih videl Afriko, o kateri sem sanjal v soških letih. Namesto tega pa moderna mesta, ne sicer evropska, ampak s prizvokom Orienta, mesta, ki so bila zelo zanimiva zaradi svojega mesanja z arabskim življenjem in arabsko arhitekturo, mesta, ki sicer privlačijo človeka, ne morejo ga pa osvojiti. Zato mi je zai, da nsem obiskal Marakesh, ki bi mi pokazal več Afrike, nisem se pa upal, ker so nas svarili v Casablanci, da sezela se ni dočeta pomirjena. Tudi pristanišče Agadir in Magador, ki ležita skoraj nasproti Kanarskim otokom,

Herpeije-Kozina

Na občinski konferenci Zveze borcev sta bili kot najvažnejši točki organizacijsko poročilo dosedanjega predsednika ter sklepi. Iz poročila je bilo razvidno, da so člani Zveze borcev v preteklem letu naredili mar-

sikaj koristnega, vendar je glavno delo članov — skrb za socialno stanje bivših borcev in sirot padlih borcev — skoro popolnoma izstalo. Marsikje se v tem dogajajo velike krivice. Občinski odbor ZB za gotove primere ni vedel in naravno, da ni mogel ničesar ukreniti. Novi občinski odbor ZB, ki je bil izvoljen na tej konferenci, se bo v prvi vrsti zavzel za popravo takih krivic. Sestavl bo več komisij, ki bodo vodile natančen pregled nad socialnim stanjem bivših borcev in aktivistov ter sirot padlih v NOB v območju občine in pozneje komune.

Ob zaključku je bil sprejet sklep, da bo Zveza borcev poskrbela za prekop in prevoz na domače pokopališča nekaterih padlih borcev in jim bo postavila spominske plošče.

V novi občinski odbor ZB so bili izvoljeni: Jože Lepin-Ris, narodni heroj in direktor tovarne steklene galanterije, Anton Seljak, Ana Župan, Milan Cerkvenik, Marjan Mihalič, Ivan Pečar in Milan Čermelj. — A. —

IZ ILIRSKIE BISTRICE

Pretekli teden so imeli v sejni dvojni občinskega odbora mestne občine politični aktivisti iz občin Knežak, Prem, Jelšane, Jablanica pod Snežnikom in Ilirska Bistrica seminar s temo: Mesto in vloga komune v našem socialistično demokratičnem razvoju. Na seminarju so razpravljali o vseh tistih vprašanjih, ki so bila do sedaj premalo poudarjena v splošnih razpravah o komunah. Marsikje so premalo poudarili bistvo in pomen komune za razvoj socialistične družbe.

Razpravljali so še o odnosih med okrajem in občino ter o kompetencah, ki bi jih dosedanjem okraj moral prepustiti občinam. Pri tem bi bilo treba iti precej na široko. Okraj je dobesedno preobložen z nekaterimi deli, ki bi bila lahko že prej prenesena na občine.

Bistrška komuna bi bila sestavljena iz petih občin in bi obsegala bistrško in brkinsko področje, kar je nekaj manj od teritorija, ki ga je obsegal bivši okraj II. Bistrica. Narodni dohodek na enega prebivalca v II. Bistrici je 81.000 din. v Jablanici pod Snežnikom 38.000 din. na Premu 36.000 din. in v Jelšanah 28.000 din. Povprečje na prebivalca v komuni pa bi znašalo 56.000 din. M. K.

*

V Ilirske Bistrici je te dni gostoval GSP iz Kopra ter dvakrat uprizorilo »Mladost pred sodiščem« in enkrat Budakov »Metelj.« Za vsako prireditve je občinstvo do zadnjega koticka napolnilo dvorano in v velikim zanimanjem sledilo izvajaju. Takih prireditiv si še želijo prebivalci Ilirske Bistrice in okoliških vasi. D. G.

Ogarev

pa so svetilniki izginili, ker smo Biskaj prešli daleč od obale. Vsi mornarji so nam zatrjevali, da imamo to pot srečo, ker ne bomo videni Plitvički jezer na palaci Adria. Debelo smo gledali in vsak zase premisljali, s čim nas misljijo mornarji potegniti, ko govorite take nerazumljive reči. Pomišlite, Plitvički jezer na palaci Adria! Kaj neki bi to bilo? No, pa smo z njihovo pomočjo kmalu razvoljali ta rebus. Palača Adria je naš TOPUSKO in sicer zato, ker ima visoko nadgradnjo oziroma tri palube, vsaka z vrsto kabijn in oken, da je vse skupaj res malo podobno trinadstropni hiši. Svede je nadgradje precej nižje kot palača Adria na Reki, v kateri ima Jugoslavija svoje poslovne prostore. Plitvički jezer na so slavovi vode, ki se ob viharnem morju razlivajo s prame, kadar se ta zarne v visok val in se teško izkopli izpod njega. Na srečo nismo videni v Biskaju Plitvički jezer, pa tudi če bi bila morje razburkano, bi se naš TOPUSKO dobro obnesel, ker je zelo stabilna ladja. Dobili smo jo leta 1946 od Nemcev na račun reparacij, sicer v zelo žaostnem stanju, pa so jo nasi vrli ladječarji in mornarji kmalu spravili v red. Danes je to, kakor jaz mislim, za potnike najudobnejša ladja. Na treh palubah je več kot dovolj prostora

za dvanajst ali štirinajst potnikov, kolikor jih po mečnarodnih predpisih sme vzeti s seboj kot tovorna ladja. Bila sem že na marsikateri naši tovorni ladji, toda točno prostora za potnike nima nobena, niti TRIGLAV ali SLOVENIJA. Tak prostor je zelo dobra stvar na dolgem potovanju, da se človek lahko razgiblje in razhodi. Pod Nemci se je TOPUSKO imenoval MINNA HORN in so jo med vojno uporabljali za oskrbovanje pomoršnic. Mornarji pravijo, da ji viharno morje zlepa ne more priti do živega. Z motorjem 2200 KS napravi do 12 milij na uro. Dva elektromotorja ji dajejo dovolj energije za električne naprave, dvigača, krmilarski stroj in podobno. Dolga je okrog 100 metrov in ima po Lloydovem registru 2526 netto in 3250 bto registrskih ton. Prostorna skladischa lahko sprejme do 4200 ton raznega blaga. Zanimivo je, da jo je poveljnik stroja pred približno petnajstimi leti videl v nekem južnoameriškem pristanišču. Pravil nam je, da so jo takrat vse mornarji z njim vred občudovali, katero je lepa in moderno grajena. Ce bi mu kdo takrat rekel, da bo ta ladja nekoč jugoslovanska in da bo on s'uzboval na njej, bi mislil, niti, da se je spri s pamečio. Tudi za potnike je na TOPUSKEM dobro urejeno.

Crvena zvezda druga v Buenos Airesu

V nedeljo je v Buenos Airesu končal mednarodni nogometni turnir, katerega so se udeležili — razen argentinskih moštev Indipendiente in River Plate — tudi beograjska Crvena zvezda ter dunajska Avstrija. V zadnji tekmi je Crvena zvezda premagala Avstrijo z rezultatom 3:1 in tako zasedla drugo mesto. V srečanju z Avstrijo je pokazala Crvena zvezda lepo igro, ter bila veskozi v premagi. Avstrijem je šele proti koncu uspelo dosegči častni gol. V drugi tekmi je Indipendiente premagala River Plate z 5:4 in tako osvojil prvo mesto ter zasluženo zmagal na tem turnirju.

Drugo jugoslovansko moštvo, ki je šlo v Južno Ameriko, BSK, je naletela na velike in neprizakovane ovire. Doslej ni namreč odigralo niti ene tekme, ker je v Costarici, kjer bi morali nastopati,

PETROVIĆ ZMAGOVALEC V. ETAPE OKROG EGIPA

Zaradi pomanjkljivih poročil o mednarodni etapni dirki okrog Egipta, na kateri sodelujeta tudi dve jugoslovanski ekipi, ne moremo seznaniti bralcev s plasmanom naših kolesarjev. Le enkrat so v poročilih omenili Petrovića in Jeličiča, tako da sploh ne vemo, kako se boro ostali. V torek smo prejeli razveseljivo vest, da je Jugoslovan Veselin Petrović zmagal na peti etapi in da je trenutno na tretjem mestu v generalnem planšmanu.

Upamo, da bomo v prihodnji številki lahko podrobnejše poročali o uspehih naših tekmovalcev, med katerimi je tudi član koprskega Proleterja Dellasanta Siverio.

LIKVIDACIJA

Na temelju odločbe Generalne direkcije pošt, telegrafov in telefonov v Beogradu štev. 9921 od 8. novembra 1954 je Uprava PTT v Kopru z dnem 1. januarja 1955. leta prešla v likvidacijo. Pozivajo se vsi upniki in dolžniki, da v 30 dneh, računajoč od objave tega oglasa, prijavijo svoje terjatve, oziroma poravnajo svoje obveznosti, ker se bo smatralo po izteku tega roka zatečeno knjigovodstveno stanje kot dokončno urejeno. Proti dolžnikom, ki ne bi v tem roku poravnali svojih dolgov, pa se bo uvedlo redno postopanje.

Minuli teden sem prejel prav lepo pisemce, ki mi ga je poslal neki moj zvesti prijatelj iz Izole. Piše mi, da mu je hudo dolgčas, ker tako sporedkoma prihajam v to naše lepo mestece, medtem ko se kar naprej klatim po Krasu, Pivki in drugih od Kopra še bolj oddaljenih krajin. Svetoval mi je, naj si ogledam tisti košček ceste, ki pelje iz mesta mimo tovarne Arrigoni na glavno cesto za Portorož.

Ker sem bil pri domu, sem se takoj odpravil na pot. Vzel sem seboj svojega konjička, da bom videl, kako se bo obnašal, ko se bom potegnil po omenjeni cesti. To je bilo skakanjal! Na dobrih 300 metrih ceste sem naštel toliko luknenj in jam, da se mi je na koncu že vse zmešalo. Ne, to res ne dela ugleda mestu. Mimogrede sem pred Taverno uvel še razgovor med dvema šoferjem, ki sta nekaj klela ter pri tem omenjala mesto občino in nekakšne »balestre«. Zvedel sem, da je tudi to v zvezi s tistim koščkom ceste. Ker sem bolj mirne narave, sem jih potolažil, da pride popravilo v letošnji proračun. Upam, da me občinski možje ne bodo izneverili.

Po takem stresanju sem si pošteeno začel »marenje«. Tega pa sem se pravzaprav zavedel šele v Seme-

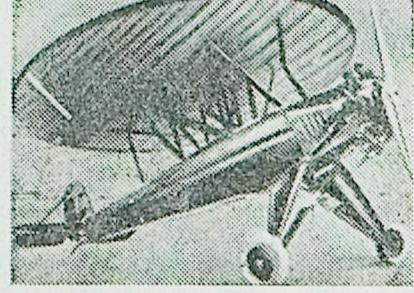
prejšnji teden prišlo do znanih oboženih napadov. Oblasti so predvodele vse športne in druge prreditve. V odškodnino so BSK priznali 9.000 dolarjev in kritje potnih ter drugih nepredviđenih stroškov. Od drugih moštev, ki gostujejo po vseh kontinentih, je v nedeljo Partizan zaključil turnejo z zmago nad luksemburškim Union Sportive z 8:0. Zaključna bilanca Partizana nam daje sedem zmaga, eno neodločeno in dve izgubljeni tekmi. Boljše od Prizitana je Sarajevo, ki je v vseh tekmih po Bližnjem Vzhodu do sedaj izgubil le eno tekmo. Tudi zagrebški Dinamo je dosegel že veliko zmag z zelo visokimi rezultati. Sedaj se odpravlja na pot še Hajduk in Vojvodina, prvi v Turčijo, druga pa v Južno Ameriko.

Senzacionalna poročila o »letečih krožnikih« so v zadnjih osmih letih zbgala marsikaterega na tem našem planetu živečega smrtnika. O teh tajinstvenih letečih predmetih so pisali znanstveniki in neznanstveniki učene razprave, različna stališča in se prekljali

Okno v svet

„Leteči krožniki“ in stvarnost

med seboj, medtem ko so tisoči poklicnih in priložnostnih rado-vednežev zjali v nebo in s strhom pričakovali Marsove in druga fantastična bitja, pokrita s steklenimi kroglama, s širimi rokami in dvema paroma nog, ki

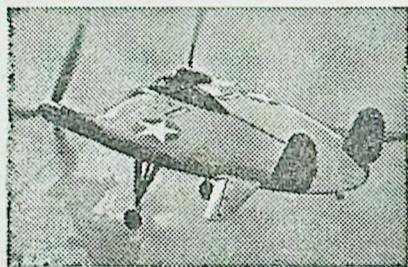
To čudno letalo so zgradili leta 1944 v ZDA. Njegova posebnost je v tem, da lahko pristaja na zelo majhnem prostoru. Okrogle plošča, ki jo ima namesto kril, ga zadržuje v zraku kakor neke vrste padalo.

naj bi se pripeljala s svojimi čudnimi vozili k nam na obisk.

Ko so pred dobrimi osmimi leti prvi letalci oznanili svetu srečanje s čudnimi jetečimi predmeti in so tudi drugi opazovalci zagledali v zraku te »pričaznic, so sklepalni, da gre za neko novo orožje. To ni bilo prav nič čudnega. Komaj je namerek dobro končala druga svetovna vojna, med katero so izumili razen atomske bombe, nemški V 1 in V 2 ter drugih dirigiranih izstrelkov, tudi nova reaktivna letala, ki so se v mnogočem razlikovala od tistih, kakršna smo bili prej navajeni, videti v zraku.

Toda na Vzhodu in na Zapadu so uradne osebnosti odločno zanikale, da kaj vedo o teh letečih predmetih. Temu so se pridružile še »vesti« o najdbah ostankov vmedplanetarne ladje na južnoameriškem gorovju, kar je podčigalo bujno fantazijo tistih reporterjev, ki so želeli zadovoljiti senzacij željno publiko. Začeli so pisati, kako nas obiskujejo prebivalci sosednih planetov in celo ozvezdij, razpravljalni o namenu teh obiskov, pozivali na prijateljski sprejem itd.

Ker pa teh obiskovalcev ni hotelo biti od nikjer, se je vsé skušaj počasi poleglo. Senzacionalna poročila so se umaknila treznemu obravnavanju resnih ljudi, ki so ugotovili, da so vsem tem zmešnjavam kriva v glavnem tri popolnoma naravne in vsakdanje stvari:

Zaradi čudnih oblik so temu letalu nadeli ime »Leteča ponev«. Prototip so naredili prav tako že med drugo svetovno vojno, ko so letalo tudi preizkusili. Zanimivo je po tem, da lahko leti s hitrostjo nad 700 km na uro, kakor tudi samo 30 km.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek _____

Bivališče _____

Pošta _____

Naročnino bom plačal, ko prejmen vašo položnico!

Dne _____

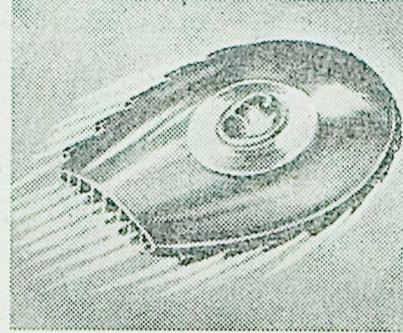
(Lastnoročni podpis)

meteori, meteorološki baloni in novi tipi letal.

Ustavimo se najprej pri prvih. Prav gotovo ni med nami človeka, ki še ni videl svetlega utrinka v jasni noči. Nekoč so ljudje ob takih priložnosti dejali: zvezda je padla. Danes pa vemo, da je to le drobec gnote, ki zaide v našo atmosfero, kjer se zaradi trenja vžge in zažari. Toda meteoriti so lahko tudi večji. V našo atmosfero prihajajo tudi podnevi, ko jih zaradi sončne svetlobe ne opazimo takoj lahko. Zgodis se pa, da meteorit kljub temu vidimo, ne kot žareč utrinek, pač pa kot oranžno ali srebrno kroglo, ki neslišno leti čez nas. Od tu ni več daleko do »letečega krožnika«.

Drugi krivec so meteorološki baloni. Z njimi znanstveniki raziskujejo zemeljsko atmosfero, posiljajo jih v zračne višave, da jih od tam sporočajo razne podatke. V ta namen jih opremijo s posebnimi merilnimi napravami in instrumenti ter majhnim radio oddajnikom. Posebno mnogo teh balonov spuščajo v ZDA. Ker so narejeni

prej, kot staremu »klasičnemu« letalu. O tem se lahko prepričate, če pogledate slike, ki jih priobčujemo k temu članku.

Temu letalu, ki je šele v gradnji, pravijo »Omega«. Z njim se ukvarja Kanadčani. To je že prav »Leteči krožnik«, ki ga poganjajo močni reaktivni motorji.

Letalski strokovnjaki in konstruktorji delajo z mrzljino nagličo, da bi osvojili ozračje. Pri tem tekmujejo vse dežele sveta, ki imajo razvito letalsko industrijo. Drug pred drugim skrivajo svoje uspehe in rezultate, ki so jih dosegli. Saj ne trdimo zaman, da je javnost v splošnem najmanj 5 let za dogodki in se zdaleč ne veza na napredek, ki so ga naredili na tem področju.

Marsovcev se torej ni bat. Strah pred napadom iz vesoljstva je bil neutemeljen. Vprašanje pa je, kaj človeštvu primašo ti novi izumi. Jih bodo uporabili v njegov prid, ali bodo morda spet nekoč kot strahotni unčevalci parali ozračje, rušili ter sejali smrt in razdejanje?

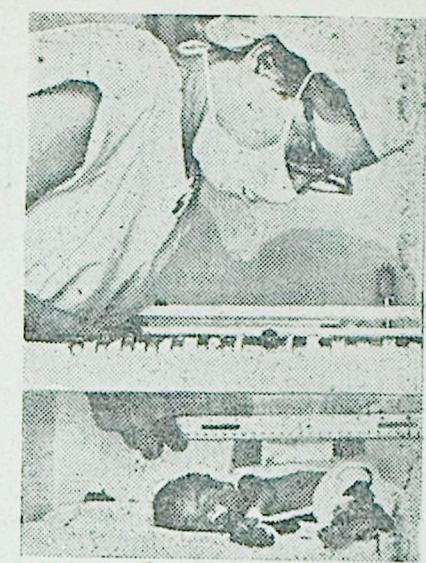
Svojevrsten rekord sta dosegla 60-letna zakonca Scott iz Avstralije. Pred sedmimi leti sta se napotila iz svoje domovine z namenom, da preploveta Tiki ocean. Pred nekaj dnevi sta s svojim komaj 12 metrov dolgim čolnom srečno prispevali v Kalifornijo, vesela in zadovoljna, kakor ju vidite na sliki.

Še celo vladostni nasmešek je izginil z obrazov stanovalcev neke londonske hiše, katerim je 26-letni pisatelj Tony Overman predstavil svojo ženo. Sylvija je nameč ūrnika in to je zadosten razlog za konzervativne Angleže, da niso niti vladni. Toni je moral takoj zapustiti načelo in plačano sobo

Izredno uspešno sredstvo proti termitonom

V državi New York so postavili na trg novo sredstvo za uničenje termitonov, ki je izredno učinkovito in s katerim se ustavi uničujoče delo termitonov za 4 leta. Izdelek imenujejo MTE koncentrat (723 odstotkov kloridana). Pred uporabo ga zmešajo z vodo, nato pa z mešanicco zalijejo žlebove, ki jih izkopljajo okoli temeljnih zidov ogrožene hiše. Tekočina pronica v zemljo, uniči termite in napravi kemično pregrajo, ki prepreči ponovno okužbo. Ne škoduje pa prav nič travji, drevesu in grmovju, tudi ni vnetljivo in ni eksplozivno. Na 200 litrov vode se odmeri 1 liter koncentrata.

Mala Mary je prav gotovo »najmlajši otrok na svetu. Rodila se je nameč kar tri in pol meseca prezgoval, vendar pa je uspelo zdravnikom, da jo ohranijo pri življenju. Sedaj živi že nekaj več kot en mesec in tehta pol kilograma.

Dragi filmi in cenena umetnost

Hollywoodski pregovor pravi: »Dolar več, pomeni veliko dolarjev več.« Pri tem misljijo na tiste filme, ki jim lahko rečemo »filmi-velikanji«. Velikani nameč po vsočah, porabljenih za njih izdelavo in po dobičku, ki so ga prinesli po svojem učinku na gledalce. Umetniške plati pa navadi (prav to je značilno) ne upoštevajo.

Zagotovo je hollywoodskim producentom poglaviten zasluzek. Zakaj skozi desetletja so izdelovali filme najrazličnejših vrst, za vse okuse, filme na račun čustev in hotenja ljudi po vsem svetu, toda ne glede na njihov napredok in izobrazbo.

Amerikanci izdelajo danes največ takšnih »filmov-velikanov. Niso pa prvi zateli s tem. Zgodovina pripisuje to Italijanom. Ze v letih pred prvo vojno so jih vrgli na trg. Iz tistih časov so znani kot na priliku »Vincio«, »Messalina«, »Julij Cesar«, »Beneški pek«, »Quo vadis« in še nekateri drugi. Prva svetovna vojna je pokopala do takrat močno italijansko filmsko industrijo in v Evropo je vedno bolj začela prodrijeti Amerika. Prav Hollywood je potem nadaljeval z izdelovanjem »filmov-velikanov. Tega se je lotil predvsem režiser Cecil de Mille, za katerega pravijo, da je danes steber ameriške filmske industrije.

De Mille, po prednikih Holandec, je prišel k filmu (kot še marsikdo) od gledališča. Toda prav v času njegove mladosti poračuoča se filmska industrija ga je navdušila in končno popolnoma pritegnila. Skupaj z J. Laskym in Samuelom Goldwinom je zbral denar za svoj prvi večji film. Stal je 29.000 dolarjev, toda z njim so kaj hitro zaslužili celih 300.000. Ta prvi uspeh jih je opogumil in skupaj z Zukorjem so ustanovili eno najbolj znanih ameriških filmskih družb »Paramount« (Goldwin se je pozneje odločil in ustanovil samostojno podjetje »Metro-Goldwin-Mayer.«)

V poznejih letih je Cecil de Mille izdelal drugega za drugim vrsto veličastnih filmov, zgodovinskih, verskih, pustolovskih, dramatičnih itd. V resnici za vsak okus! Prav posebno dobitkanos so se pokazali filmi izdelani na osnovi svetopisemskih zgodb. Omenimo samo nekatere: »Deset božjih zapovedi«, »Kralj kraljev«, »Kristusovo življenje« (glejalo ga je več kot 500 milijonov ljudi), »Znamenje križa«, pa »Kleopatra«, »Osvajite Far Westa«, »Križarji«, »Buffalo Bill« in »Pot velikanov« vse do njegovih najnovnejših filmov »Samson in Dalila« ter »Največja predstava sveta.«

Za film »Deset božjih zapovedi« pravijo, da je De Mille že v prvih 4 tednih zanj porabil milijon dolarjev. Ko je njegov družabnik Lasky zvedel za to, je pridrivel v atelje in ga napodil, očitajoč mu, da hoče upropasti družbo. Čez nekaj ur se je De Mille vrnil k njemu in mu ponudil ček za 1.000.000 dolarjev pod pogojem, da mu odstopi film. Lasky čeka ni sprejel, pustil pa je, da je De Mille nadaljeval z delom in film »Deset božjih zapovedi« se je v resnici pozneje pokazal za eno najboljših hollywoodskih kupčij opravljenih na račun luhkovornih in neprostvetljenih ljudskih množic.

Zadnji De Millov film — »Največja predstava sveta« — (izdelan 1952) lahko smatrano za nekakšno duhovno oporo tega človeka. De Mille je iskal pot do uspeha vedno v veličini in drznom tveganju. Zagotovo je najbolj pomemben predstavnik te težnje, nikakor pa ne edini. Večina ameriških filmskih podjetij misli tako in precej njihovih filmov je skoraj zatemnilo De Millovo »slavo.« Poglejmo!

Film »V vrtincu« izdelan po istoimenskem romanu Margarete Mitchel je dolg 4 ure. Izdelal ga je David Selznick in

samo za pravico, da lahko roman uporabi za film, je plačal 50.000 dolarjev. Pripravo za končno filmanje so trajale več let. Da bi našli glavno junakinjo, so preizkusili 1400 žensk in pri tem uporabili 50.000 m normalnega in 4000 m barvnega filmskega traku. Selznick je zgradil še skoraj v celoti mestec Atlanta, da so ga potem lahko, kot zahteva snov, začgali in snemali, kako ogenj uničuje mesto, medtem ko po njem plenijo vojaki generala Shermana. Vsega skupaj je film stal čez 4 milijone dolarjev. Toda Selznick dobiva na račun pri izdelovanju zapravljenih vseh danes bogate obresti, saj so film vrtili po vseh delih sveta.

Kakor se nam zde vsote, porabljenne za film »V vrtincu«, velike, so še vedno manjše od tistih, ki jih je zahteval film »Quo vadis«. Izdelal ga je Mervin Le Roy v Italiji, na račun družbe Metro-Goldwin-Mayer. V tem filmu, ki traja 3 ure, nastopa 25 glavnih igralcev, 235 igralcev s stranskimi vlogami in 3000 statistov. Za objekt vseh teh ljudi so porabili 47.000 m blaga, izdelali pa so 32.000 kostumov, 4000 ščitov in oklepov in 2000 sabelj. Pri snemanju je sodelovalo še 420 konjev, 7 bikov in dva leoparoda.

»Quo vadis« je predstavljal rekord. Zdaj pa so se, kot kaže, zopet Italijani začeli riniti na tem področju v ospredje. Morda hočejo nadaljevati s starimi tradicijami, ali pa dokazati Amerikancem, kaj zmorejo. Začeli so z izdelovanjem filma, ki naj bo najbolj »veličasten«, bolj od vsakega »veličastnega« filma, ki je bil kdajkoli izdelan. Gre za film »Odiseja«, izdelan po Homerjevi pesni. Zanj so porabili več kot milijardo lir. Za snemanje scene, ko prebiva Ulks v palači čarovnice Kirke, so na primer zgradili velikansko stekleno stavbo.

Tako na svetu na račun »okusov« služijo težke denarje. Filmi, ki smo jih omenili, so v resnici nekaj posebnega, če ne drugem po tem, da nimajo prav nič človeškega, umetniškega, pozitivnega, da so prazni in površni in da je to nekoristna površnost veljala milijone in milijone.

ZAČASNO POMIRJENJE

Pesnik Frank Wedekind je nekoč ležal bolan. Vtem ga je obiskal pesnik Max Halbe, z katerim sta se malo prej sprla. Po daljšem rokovanju je Halbe končno sprgoril in med njima se je razpletel kratek razgovor.

Osem dni nato je Wedekind ozdravil in nekje na utici srčal Halbe. Le-ta ga je pozdravil, toda Wedekind je molče šel mimo njega. Tedaj je Halbe zavplil za Wedekindom:

»Frank, mar se niso bila pomirila la?«

»To je bilo sam za primer smrti, gospod Halbe, sedaj sta zopet sprta.«

»Kaj nisi vedel, da ta cepec tripi na nespečnosti?«